

WAGV

Nr. 10

29. MAI

1925

Soome riigipää Tallinnas.

President Relander riigivanema maja esisel.

Foto Akel.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

soovitab oma väljaandel

UUEMAT ILUKIRJANDUST:

- A. Adson. **Käsikivi**. Novellid. 85 mk.
Juhani Aho. **Õpetaja proua**. Romaan Soome keelest V. Ridala. 200 mk.
Hoia Ronk. **Reisipildid**. Pariisi. 150 mk.
Juhan Jaik. **Võrumaa jutud**. I valik. E. Viiralt illust. 300 mk.
A. Kivikas. **Mihklipäev**. Romaan. 240 mk.
J. Lattik. **Minu kodust**. Lood lapsepõlvest. 130 mk.
O. Luts. **Tulilill**. Veste-novell. 160 mk.
O. Luts. **Vähkmann ja Ko**. Fõljetonistlik romaan. 100 mk.
Mait Metsanurk. **Taavet Soovere elu ja surm**. Romaan. 120 mk.
Jakob Mändmets. **Meri**. Novellid. 2. trk. 160 mk.
" " **Saatuse tujud**. Jutud Venemaal Austria sõjast. 130 mk.
Villem Ridala. **Toomas ja Mai**. Lugulaul orjaajast, neljas loos. 350 mk.]
Richard Roht. **Väikelinn**. Uudisjutt. 80 mk.
A. H. Tammsaare. **Poiss ja liblik**. Novellid. 100 mk.
Friedebert Tuglas. **Teekond Hispaania**. Reisikirjad. 2. trk. 200 mk.
Marie Under. **Pärisosa**. Luuletuskogu. 85 mk.
Henrik Visnapuu. **Valit värssid**. Luuletuskogu. 250 mk.

KULTUUR JA TEADUS:

- A. Jürgenstein. **Nipet-Näpet**. Legendid, anekdoodid ja tõsijuhumid. 50 mk.
A. Tammann. **Eesti iseseisvuse teel**. I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. 160 mk.
Joh. Pitka. **Minu mälestused**. Sõjamemuaarid. 225 mk.
J. Poopuu. **Sõda Landeswehriaga**. 100 mk.
Akš. Kallas. **Au langenuile**. Luuletused vabadussõjas langenuile. 200 mk.
A. Saareste. **Valitud Eesti rahvalaulud**. Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. 130 mk.
G. Vilberg. **Kodumaal rännates**. II jagu. 100 mk.
G. Vilberg. **Kodumaal rännates**. III jagu. 150 mk.
G. H. Niggol. **Kasvatuse radade**. I—V. Kasvatuseõpetus. 630 mk.
G. H. Niggol. **Töökool ja õppekool**. Kasvatusteaduslik teos. 50 mk.
G. H. Niggol. **Maria Montessori meetodi äraaldused**. Kasvatusteaduslik süsteem. 60 mk.
Prof. A. Kink. **Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus**. 40 mk.
Prof. A. Kink. **Tartu-Pihkva ja Narva veete**. 40 mk.
D. Buxhoevden. **Lõhkeained**. I osa 100 mk.
" " **Lõhkeained**. II osa. Lõhkeainete tarvitamine põllumajanduses. 190 mk.
H. v. Gerlach. **Parlament**. Broschüür. 35 mk.
Dr. A. Rütman. **Mida võib teada igatüki suguhaigustest**. 75 mk.
Prof. Steinach. **Kuidas kunstlikult nooreks saada**. Broschüür. 30 mk.
A. Burmeister. **Täielik malemängu õpetus**. 135 mk.

Tallinna Krediit Pank, a/s.

Äriseis 30. aprillil 1925. a.

Aktiiva

Kassa ja arved teistes pankades	M.	10.048.967.50
Väärtpaberid	"	2.156.112.—
Laenud	"	337.535.850.—
Korrespondendid:		
„Loro“ Mk. 18.136.180.—		
„Nostro“ „ 10.255.873.50 „		28.392.053.50
Osakondade arve	"	2.272.338.50
Garantiid ja akkreditivid	"	149.827.486.—
Liikumatu varandus	"	10.328.620.—
Ärikulud	"	3.337.165.—
Makstud protsendid ja komisjon	"	1.111.530.—
Muud aktiivad	"	4.283.394.—
	Mk.	549.293.516.50

Passiiva

Aktiakapital	M.	30.000.000.—
Tagavarakapitalid	"	17.501.967.—
Ametnik. abiandm. kassa kapital	"	1.613.239.50
Hoiusummad	"	178.517.791.50
Korrespondendid:		
„Loro“ M. 9.998.597.—		
„Nostro“ „ 9.160.274.50 „		19.158.871.50
Osakondade arve	"	2.510.315.50
Aval-kreditoorid	"	149.827.486.—
Laenud ja rediskont	"	118.338.871.—
Saadud protsendid ja komisjon	"	16.104.474.50
Muud passiivad	"	15.720.500.—
	Mk.	549.293.516.50

Pank toimetab igasugu pangaope-
ratsioone sise- ja väljamaal.

Juhatus.

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS

TELEGRAMMI ADDRESS:

PUHK — TALLINN

TELEFONID:

ÜLDINE 15-84

TELLIMISED 26-15

PÄÄTOLLIAMET 24-43

JUHATAJA 24-33

TARTU KONTOR:

Suurturg 12. Tel. 6-63

PARNU KONTOR:

Nikolai tän. 6. Tel. 190

PÄAKONTOR:

Rannavärava puistee 21

KAUBA LADUD:

Jahu tänav 3

NARVA KONTOR:

Tallinna mnt. 5. Tel. 27

VALGA KONTOR:

Vabaduse tän. 32. Tel. 91

PÜÜLJAHU SUURVESKI:

Rannavärava puistee 21

KRUUBI- JA JAHUVESKI:

Saani tänav 2

VILJANDI KONTOR:

Tallinna tän. 3. Tel. 211

PETSERI KONTOR:

Võru tän. 2. Tel. 70

Alati ladust saadaval oma suurveski saadused:

Saiajahud: Sõre, Granular,
Eesti Parem,
Kalev,
Kungla,
Taara,
Sampo.

Manna. Semolina.

Leivajahud: Rukkipüül Patent,
Rukkipüül haril.,
Leivajahu,
Sepikujahu.

Tangud, kruubid, loomajahud, kliid.

Suhkur, riis, sool, heeringad.

Igat seltsi teravili.

Pianinos
von
Römhildt - Weimar

Asutatud 1873. a.

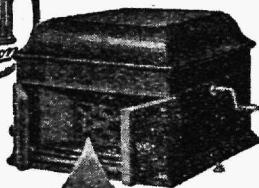
EUGEN BRANDT

Muusikariistade kauplus

TALLINN, Pikk tän. 29.

Postkast nr. 91.

Soovitab kõige suure-
mast ja täielikumast
noofide ladust Eestis
muusikaliteratuuri, sa-
ma ka kõige paremalt
väljatöötatud

**viulid, cellod, mandoliinid, gitarrid,
balalaikad, puust ja metallist puhkpillid,
grammofonid ja grammofoni plated.**

Ilmakuulsa vabriku „ODEON” ja teiste omad. Muusikariistade
tarbed. Alati värsked keeled kõrges häädukes.

Ilmakuulsaate firmade ainuesitus Eestis.

Rud. Ibach Sohn, Barmen, Römhildt,

Kõige paremad saavutused klaveriehituse kunstis kõige
töötatud.

Unsere neue Tonführung

Weimar.

peenemalt välja

TÄHELE PANNA!

Kes kauba häädukes peäle rõhku
paneb, see ostab

LIER & ROSSBAUM'i
Juurest

Tallinn, Rataskaevu tän. nr. 5, kõnekr. 27-34

Õmblusmasinaid „Mundlos-Original Victoria” ja „Veritas” perekon-
nale ja tööstusele. Õmbluse ja ilkkimise juhatus
hinnata.

Kudumismasinaid Claes & Flenje, Mühlhausen, moodsaate Jakkide,
riiete, sukkade j. n. e. kudumiseks.

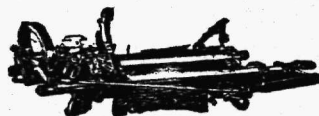
Jalgrataid „Raleigh”, „Coventry”, „Wanderer” ja „Brenna-
bor”, uued mudelid.

Kirjutusmasinaid „Continental” ja „Kappel” kõigi uuendustega
ning praktilisem. PALJUNDAMISAPARAAT „Opalo-
graph” ja „Schapirograph” kõige uuem uuemast.

Nõelu, laevukesti, õli, jalgratta osi
ja kõiki tarbeasju ülemal nimeta-
tud masinatele.

PARANDUSTÖÖKODA.
MÜÜK JÄRELMAKSUGA.

A/s Põhja Pank A/s Tallinnas,

Suur Karja tän. Nr. 20, oma majas.

Telegrammi aadress: „Pohipank“

Osakonnad: Tartus, Viljandis, Võrus, Abjas, Antslas,
Jõhvis ja Türil.

Avarad laduruumid Tallinnas, Uus t. Nr. 32/34, kaupade mahutamiseks.

Panga varakambrites Tallinnas ja Tartus teraslaekad (Safes) väärtuste
ja dokumentide hoiuks kolmes suuruses välja üürida.

Ühendused kõigi kodumaa kui ka kõigi suuremate linnadega väljamaal.

Pank ostab ja müüb kõiksugu välisvaluutat,
maksab hoiusummade pealt $7\frac{1}{2}$ —12% aas-
tas, kannab maksuta raha üle teise linna,
kus panga osakonnad, ning toimetab kõik-
sugu pangaoperatsioone kodu- ja välja-
maal.

**TEGEV
TOIMETAJA
E. RAUDSEPP
KÕNETUNNID
ÄRIP. KI. 1—2**

**VASTUTAV
TOIMETAJA
G. E. LUIGA
VÄLJAANDJA
T.E.K.-ÜHISUS**

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

III AASTAKÄIK

KIRJANDUSE, KUNSTI JA KULTUURI AJAKIRI.

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2

TAGAKAMBRIS.

ALBERT KIVIKAS.

Märdi noorik Anna istus juba hommikust saadik üksi oma toas ega tõstnud päeva kes-tes jalgagi üle uksepaku. Ajaviiteks ja pääle-tükkivate mõtete peletuseks oli ta hakand õmb-lemma, vuristas masinat ja kärmesti jooksid ta sõrmed nõela ja niidiga riidepalistustes. Aeg-ajalt laskis ta aga tahtmata käed tööga sülle langeda, teda valdas nagu mingi jõuetus, ohkas sügavasti, mis kuuldus kui nuuksatus, ja vaa-tas hajameelselt aknast välja.

Raske ja sombus ilm oli väljas, lumi kõntsas väljadel ja taevast tuli alla selget vihma. Pii-sad langesid solisedes vastu aknaid, kiskusid sinna pikki, kiiresti jooksvaid rääme, katusel võis kuulda justikui tasast üminat, ühetoonilist, igavat, mis kostis nagu kauge, vargsi südamel lähedale pugev matuselaul. Sarnased sulad, vihmased talveilmad on nagu loodudki seks, et inimesse mingit lootustest ja kurvameelsust sigitada. Kui silm veega ja auruga segat õhus kuhugi kaugemale ei kiüüni, pilk siiasamma hal-lusse ja vihmajugadesse lõpeb ja asjata rääs-leb nägema kaugeid sinavaid metsi, väljade avarust ja luhtade lagedust, saab inimese hingki kitsamad piirid, kõik salajasemad, meelega unustet tunded tuleks siis tagasi nagu kaugeilt rännakuult, sisemine inimene lööb lödvalks ja enk mõttesäde hakkab siis sorima tuikavates mälestustes. Magusaks saab see sorimine siis üksinduse tundidel enese hinges, magusaks, nagu kõik vanad valud ainult vaikseks hellu-seks muutuvad.

Noorik ei teadnud isegi, mis temaga eilsest saadik oli juhtunud. Jaani ootamatu Tuhkjasse ümmurine oli ta tunded korruga nii segi paisand, et ta neid kuidagi enam koguda ei suutnud. Aga juba siis oli see segadus aland, kui ta esi-

mest korda oma mehe Märdi kirjast kuulis, et Jaan ikka alles elus ja eesti sõjaväes punaste vastu võitleb. Surnuks oli ta Jaani ammu pi-dand, surnuks või jäljeta kadumuks! See oli aga eksitus, Jaan oli koguni nüüd Tuhkjast, Anna oli eile oma silmaga teda näind läbi akna, kui ta venna puusärgiga taluõue sõitis.

Palju mälestusi oli Annal Jaaniga ühendu-ses, ka teise mehe naisena oli ta nii tihti leid-nud end Jaani ja endiseid aegu meelisklemast. Täna aga tormasid need mälestused ta kallale võimsamalt kui kunagi varem. Jah, kuidas siis see ikka kõik niiviisi oli läind, et ta Tuhkja Märdi naiseks oli saand, olid kord ju ajad, kus ta sellest kuuldagi ei tahtnud, salajas südamepõhjas ainult Jaani pääle oli mõtelnud. Veel selgesti oli tookordne õhtu ta silmade ees, kui Märt talle esimest korda kosja sõitis, kuidas isal ja emal nägu aina rõõmust säras sarnast rikast kosilast vastu võttes, nobedaid olid nad pakut kosjaviina pudelist rüüpama; kui aga järg Anna kätte jõudis, ei võtnud ta pudelit vastu ja jooksis toast välja. Kuidas isa ja ema te-maga siis kõnelema olid tulnud, kuidas nad teda sundisid, ähvardasid ja meelitasid, kangeks oli Anna siiski oma tähtmise juure jäänd ja sõ-nand: „Ennem jõkke ku Tuhkja Märdile!“ Ja seda kõik ainult Jaani pärast! Läkski Märt siis seekord pikka nimaga Härmalt tagasi ega näi-dand oma nägu enam mitmel ajal. Aga siiski, polnud sellega veel lõpp Märdi kosjalool. Anna teadis, et isa ja ema nii tihti Tuhkjast külas käi-sid, kodus ta meelt püüdisid pöörda ja oma tütre tuju nii kõikumatult kindlaks ei pidandki. Ras-keks ja vastikuks muutsid vanemad ta elu Här-mal oma alaliste päalekäämistega ja noomimis-tega. Iseäranis ema, kui ta nii südamlikult ja

niiskete silmadega hakkas kõnelema, ikka ja ikka Märdi rikkusest juttu tegi, ärgu Anna rumal olgu, et ta selle puupalja saunikupoja Jaani järel jookseb, eks see himusta ta varandust rohkem kui teda ennast. Jah, mis Annal siis viga oleks Tuhkja perenaiseks saada, kõike küll ja tüdrukudki igalpool ees ja taga, ega's Märt lasekski oma naist seda mustatööd hakata tegema, kannaks teda kätel ja hellitaks igapidi! Mingu aga mingu, küll elu pärastpoole ta silmad isegi lahti teeb ja näitab, et see on kõige parem! Aga Anna ei läind, ei taganend juuksekarvagi ema ja isa tahtmiste ees, ärgu sundigu parem, ta ei taha, ei saa seda eluilmaski!

Isa ja ema jätsid siis oma sundimised, kuid lootust tütrest jagu saada polnud nad veel kaugeleki kaotand. Seda aimas Anna väga hästi, nagu sedagi, et nad tütre ennem varandusest ilma jätvavad kui Jaanile mehele lubavad minna. Jaaniga oli aga Annal siis juba salanõu valmind. Jaan pidi linna minema tööd otsima. Anna aga niikauaks maale jääma, kuni ta sääli ka kõige viletsamalegi järjele saab, et siis ta kutse pääle järele minna. Laulatada pidid nad endid siis linnas laskma ja kõigist tagakiusamistest korruga lahti saama. Saab siis näha, kas vanematel tõesti südant jätkub neid kõigist ilma jätta!

Jäi nii ja ühel hääl päeval võttis Jaan Tuhkja rannas pambu selga ja kõmpis linna poole. Aga kõik ei läind ometi nii, nagu nad ette olid kavatsend. Jaan sai küll koha linavabrikusse, õppis ametit, et rohkem palga hakata saama ja alles siis Anna linna järele kutsuda, kui suur sõda lahti läks ja Jaan nagu kõik teisedki püüsi alla võeti. Märt aga sai valge pileti ja nüüd leiti paras aeg Tuhkja ja Härma vahelisi sobitusi jälle hakata uuendama. Kui väljakannatamatuks osati ometi Anna elu neil sõjaaastail teha! Ainukesteks heledamateks sädemeteks osutusid siis Jaani sõjaväljalt saadet kirjad, kus ta teatas end alles elus ja terve olevat. Kuid ka need läksid tihti kaduma, ei jõudnud talle kätte, see oli ikka siis, kui isa vallamajas kirjade järel käis. Tuhkja Märtki leidis jälle täieliku õiguse Härmal üsna sagedasti külas käia, kaua tagakambris istuda, nagu oleks ta oma endise häbi tagasilükat kosjaviinadega hoopis unustand. Kõik Märdi sõpruse sobitused Annaga jäid küll tagajärgedeta, kuid ta ei tüdind, nagu uni sõitis ta Tuhkja ja Härma vahet.

Siis aga korruga läksid aja üsna imelikuks. Rahvas hakkas mässama, keiser pandi türmi ja sõda sakslaste vastu lõpetati. Salajane lootus hakkas Annas nüüd hingitsema, et Jaan ehk elu ja tervisega pääseb, varsti sõjaväest päris lahti saab ja koju tuleb. Mõne aja pärast kirjutaski Jaan, et nüüd kõik eestlased Venemaalt igalt frondilt oma kodumaale eesti polkudesse

saadetakse, varsti kirjutati sellest lehtedeski, mida Härma talukambris loeti. Anna tundis siis nagu oleks temas mingi uus elu ärgand, ümberringi läks korruga kõik nii avaraks, südant valdas isesugune kergus ja endine trots ja julguskki tuli tagasi, sest ühel päeval ütles ta kõigi kuuldes Märdile otse suu sisse, kui see jälle ilmatu aja Härma tagakambris oli istund ja nähtavasti õhtuni mõtles jääda: „Sa võiks kord juba Tuhkjasse akata minema ja parem ku oma nina siit uksepraio vahelt änam sisse ei pistagi!“ Märt oli selle muudugi alguses naljaks võtnud, midagi muheledes vastu mügisend ja siis alles pahaselt minema läind, kui Anna veel kord oli narrind: „Aikka aga minema päälegi, või ootad, et memm sulle järele tuleks?“ Pärast seda ei näidand Märt tõesti oma nägu enam tükil ajal Härmaal. Vanemate käest sai Anna selle eest küllaltki pragada ja noomida, aga mis ta sest hoolis, oli parajal ajal ka vastu püüdnud sähvida, et küllap nad temast nüüd varsti lahti saavad ja võtku siis nad Märt või tahakamברי päriselt elama! Südametu poleks tahtnud Anna küll kuidagi nende vastu olla, päris valus oli tal näha isa-ema muret ja meelepaha, kuid milks nad siis tema vastu nii hoolimatud olid, teda ikka ja ikka seks sundisid, mida ta kõige vähem kannatas? Nagu moonakest kauplesid ju nad teda rikkale mehele, kas ta enda tahtmised siis tõesti midagi ei pidand maksma?

Siis, sügisel algas pääle see punaste aeg. Jaan oli kohe nende küllas, oli koguni alguses soldatite ja tööliste nõukogu liikmeks valitud, nagu ta ise Annale oli kirjutand. Uhlke ja vihane kõigi vastu oli see kiri, nüüd vast alles olevat jõudnudki see aeg, kus ka temasugused rõhitud inimesed hakkavad elama, ärgu kartku Anna nüüd enam midagi, küllap neil kõik nüüd hästi läheb!

Anna meelest tulid nüüd päris segased ja sama vihased ajad nagu kirjad, mis ta Jaanilt sai. Kiruti maapõhja neid punaseid, suisa rõõvolid ja riisujad pidid need olema, mõrtsukate kuldikond, kes võimu enda kätte oli ahmitsend. Ei pidand selle vallitsuse sundused ja käsud oafka kuskil, see pidi olema ainult õiguste talamine, sääduste rüvetamine ja vargavalitsus. Seda kuulis Anna nüüd igalpool ja teadis, ka Jaan oli nende seas. Iseäranis vihane oli isa punaste pääle ja kui ta kord Tuhkjas oli käind ja sääli kuulda saand, et Jaan koguni nende nõukogu liige on, esimene asi, võttis tütre käsiile ja pörutas: „Kui sina kuradi lita veel selle karmanantsikuga jändad, siis koerapiitsaga kupaftan su talust minema, aga koerapiitsaga, pane seda tähele!“

- Anna ei vastand isale seekord sõnagi. häbi oli ta pidand nüüd Jaani pärast tüdima esimest

korda elus. Isesugused kahtlused hakkasid ta hinge teed leidma, ruttas kohe Jaanile kirjutama, et see n e n d e reast välja astuks, kui ta ise ei taha, siis tehku ta seda tema, Anna pärast. Jaan aga naeris kirjas Annale ainult vastu, nimetas tedagi kodanlaste ja nõõrijate peruks ja suguvõsaks. Eks kui ta teda nüüd enam ei sallinud, eks otsigu siis endale mõni mustem mees, noh, nii kas või Tuhkja Märdi kõriloikaja taoline! Üsna raskesti oli see kiri Anna pääle tookord mõjund, Jaan ei armastand teda vist enam, Jaan tahtis ehk temast koguni lahti saada!

Ei möödudki kaua aega, kui Jaan ühel päeval Härma talu uksest sisse astus, punane side käisel, püss risti seljas... Üle hulga aja nägid nad siis jälle teineteist. Kuidas aga Jaan oli muutund, Anna ei tunnud teda esiti äragi, ja kuidas ta püssi seljast kolksudes nurka viskas ning toolile istus! Kuulis siis Anna, et Jaan parajasti Leemuti mõisat üle võtmast tuli, oli talle ütelnud:

„Miks sa seda siss teed, Jaan?“

„Seda on tarvis!“ oli Jaan tähtsalt vastand.

„Aga see on ju röövimine!“

„Kellele röövimine, kellele õigus!“

Kaua Jaan seekord Härmaal ei olnudki, võttis püssi nurgast ja läks varsti minema. Midagi hääd ei toond see külaskäik nende vahelkorda, ennem halvema poole hakkas Annas nüüdsest pääle kõik kiskuma. Jaan oli ta vastu ju üsna vaenuulik ja uhke olnud, ei, see oli hoopis võõras Jaan, kes tookord Härmaal oli käind! Ta ei näind oma Annast enam midagi hoolivat, Annast, kes nii palju ta pärast oli pidand salgama, muretsema ja alalõpmata ta pääle mõtlema! Ehk oli tal säääl juba keegi teine, punane nagu ta isegi? Teisiti ei osand Anna seda kuidagi enam seletada, Jaan ei annud ju talle kõige vähemaski enam järele, ei kuuland teda enam sugugi!

Tuli siis see viimane sündmus, mis Anna pääle raskemalt mõjus kui kõik eelmised. Tulid saksa soldatid Härmale ja Tuhkjasse. Püüti punaseid kui koeri, viidi neid salkade kaupa rabadesse, jõgedele, lasti augud maasse või jäässe rajuda ja sinna nad siis kõmmutati. Anna kuulis juba teisel päeval, et Leemutiski kolm moonakat maha lastud. Isa sõnas sellest kõneldes: „Koerale koera palk!“ Ja vaatas tütrele nagu parastavalt muheledes otsa. Anna meelest oli aga sündind nüüd tõesti midagi hirmsat ja jõledat, mis ta tunnetesse enam ei saand mahutada. Ta ei uskand enam Jaani pääle mõeldagi, kõik oli ju nii lihtne ja käega katsutav, mis temaga võis sündida! Sest ajast pääle oli Anna

nagu mingisugu haigust põdend, tundus, kui oleks ta süidagi nüüd sees surnud ja mõttedki ei leidnud enam kuidagi õiget rada.

Sellest ajast mäletas ta ainult seda, et Märt jälle Härma tagakambri hakkas oma õhtuid mööda saatma. Halkati siis varsti kõnelema ka üsna vanu, ammu kuuludud jutte kosjadest ja Tuhkja noorest perenaisest. Anna teadis küll, et see kõik tema kohta käis, ei lausund sõnagi ja vaatas ainult tuimusega isa ja ema sõbralikke ja rõõmsaid nägusid.

Ka see päev oli tal selgesti meeles, kui Märt talle teist korda kosja sõitis. Laia, pehmet lund oli sel päeval hommikust saadik nagu tuhhandest kotisuust alla sadand. Anna oli kogu päeva hommikust saadik akna juures õmmelnud ja räitsakate sadamist vahtind. Pikkamisi, nagu mõeldes olid kübemed aknaklaasi taga kukkund, langend kuni videvikuni suures vaikuses, mattes kõik oma kallistavasse, külma ja õrnalt rudisevasse sülle...

Samal õhtul käiski Märt tal kurinate ja kel-ladega kosjas...

Suvel, Jaanipäeval olid nende pulmad, kus Anna Märdi naiseks oli laulatet kihelkonna kirikus. Saksa soldatidki olid nende pulmas, löid tantsu, sõid pulmarooga ja tegid oma maa pulmanalja. Aga Jaanist ei saand Anna ka siis veel lahti, ikka tuli see talle meele, kuidas ta viimast korda Härmaal oli käind, punane side käisel, püss risti seljas... Ning lõbusaid soldateid nähes, kes endid kangest õllest purju olid joond, taarudes või neljakäpakil Tuhkjas ringi trükusid, leidis ta end mõtlemast: „Mihuke neist siis ka Jaani rindu oma püssiga sihtis?“

Polnud aga keegi sihtind, juba Märdi kirjas oli ta kuulnud, et Jaan alles elus ja täna on ta Tuhkjas oma langend venda Juhaniit matmas. Anna kuulis, kuidas all saunas matuse-laule lauldi, nõrgalt kostis see siia jäbi vihma kahina. Ta jäi seda kuulama, käed langesid lõdvalt sülle ja vägisi pidi ta nutma pürskama. Mis see siis kõik oli, mis ta ümber korruga sündis, oli see ikka kõik tõesti nii või nägi ta ainult painavat und?

Kui viimne laul all saunas vaikis, ei püsind Anna enam vastu, viskas pooliku töö käest ja jooksis eeskambri akna ette. Jah, sääält see matuserong läkski läbi õue: rööbedasti, nagu palavikus jooksid ta silmad saatjate seas ja siis nägi ta puusärgi kõrval kõndivat Jaani. Pikkamisi ja sirgelt sammus ta säääl, sõdurimüts käes ja pabeross suus...

Ent punane side puudus ta pahemaal käisel...

VERA JA MIHHAIL FOKIN'id

Vera Fokina.

Nüüdisaja balleti suurte nimede seas, — Anna Pavlova, Tamara Karsavina, Isidora Dunkani, Nishinsky nimede kõrval seisab erilisel väärilisel kohal uue horeograafilise kunsti kooli looja Mihhail Fokini nimi.

Tema loova tegevuse tähendus on määratu ja seisab pääasjalikult selles, et tema äratas uuesti elule vana balleti, ühendas klassilise tantsu valjud, tõsised vormid uue aja ideedega, lõi horeograafilise mõtte, muusika ja dekoratsioonikunsti uue sünteesi.

Fokini osa uues balletis võib olla võrreldav vahest ehk ainult Richard Wagneri, omaaegse „musikaalse draama“ looja osaga.

Fokin unistab täiusliku „plastilise sümfoonia“ loomisest, milles iga shest, iga kehaliigutus peab väljendama terviku mõtte, tundmuse, meeoleolu. Ballett Fokini mõttes „peab olema draama, ainult plastiline draama“.

Tema loodud balletid „Schopeniaana“, „Schu-

manni karneval“, „Armido paviljon“, „Petruschka“ — on kõrgeimat järku saavutused ja paremad leheküljed aegjargu balletikunstis.

Üldiselt tunnustatud kunstniku Fokini kuulsust jagab temaga tema abikaasa ja kaasabiline loomingus Vera Fokina.

Ei ole kahelda, nii vähe ahvatlev kui on tavaline vene vaimulaad ja ühiskondlik ning riiklik korraldusvõime ning küpsus, üldine rahva arenemistasapindki, on kõikides kunstides kuni kõige uuema ajani järjekindel progress kestnud, maalikunstis „Mir iskusstva“ rühmaga, plastikas ja tantsus siinnimetatud suurustega, kirjanduses niisuguste nimede kaudu nagu nüüd juba surnud Andrejevi, Bloki, Brjussovi ja Dõmoviga; mitte vähem aga ka muusikas Tschaikovsky, Rimsky-Korsakovi, Arensky, Skrjabiniga j. t. Kõigis neis avaldub julge modernism, peen ja liikuv fantaasia, tihtipäale palju kunstirevolutsioonilist edasinäitavat jõudu, kuid see ühineb vanade, isegi muistsete traditsioonide hoolika läbikatsumisega, uue eluga. Võib olla on just eriti selle tõttu sügavväärtuslik ja sigidusrikas.

G. T—off.

Mihhail Fokin.

A. Gallen-Kallela.

„Kuningalaul“
1895. a. teos.

BELETTE.

ROMAIN ROLLAND.

Sinna on tagasi juba kolm kuud, kui sain tellimise ühe kõrgejalgse kohvri pääle Asnois lossi tarvis; ma ei alustanud aga tööd enam, kui oma silmadega olin näinud maja, toa ja koha, kuhu töö määratud. Sest ilus mööbel on nagu puuvili, mille nopid aias, — see pole kah võinud kasvada ilma puuta; ja nagu puu — nõnda ka villi. Ärge kõnelege mulle ilust, mis passib siia ja sinna ning igalepoole, nagu tüdruk, kes läheb sinna, kus talle enam maksetakse. See on ristteede Venus.

Kunst on meie meie perekonnas üks liige — kodukolde geenius, sõber, kaaslane ja see, kes teab meist paremini meie tundmustest rääkida. Kunst on nimelt meie kodujumal. Tahad sa teda tunda, siis tunne oma kodu. Jumal on loodud inimese jaoks, iga asi aga oma koha jaoks, mida ta täidab ja täiuslikuks teeb. Ilus on see, mis on kõige paremini oma kohal.

Nii ma siis läksin vaatama toda kohta, kuhu pidin laadima oma mööbli; ja kulutasin selle pääle suurema osa päevast, arvates juure söögi- ja joogiaja, sest hingetarviduste kõrval ei tohi unustada ka ihu. Alles kui mõlemad olid rahuldatud, sammusin rõõmsa meelelega tuldud teed jälle tagasi, kodu poole.

Ma olin juba ristikäänakul ja — kuigi sugugi ei võinud kahelda, millist teed müüd minna — hakkasin siiski eraldi piluma selle teise teeraja poole, mis viib loogel-

des väljade ja õitsevate aedade vahele. „Kui hää oleks nüüd,“ mõtlesin endamisi, „täiesti hää, kui korraks lähaksin jalutama neisegi paikadesse. Võtku pagan neid suuri teid, mis viivad otsejoont sihile! Päev on ilus ja pikk. Ära, armas sõber, püüa Apollost kiirem olla. Küll jõuame alati tuldud. Küllap mu vanamooril (atkub veel vadistamist, kui koju jõuan. Jumaluke, kui armas on, näiteks, see väike kirsipuu oma valge koonuga! Läheme talle vastu. Kõigest viis, kuus sammu. Tuuleke huljub lendu tema väikesi õielehti; just nagu lumi. Kui palju siristavaid linde! Ho-hoi! milline mõnu!... Ja see allik, mis rohus nrisseb ja nurrib, just nagu vaiba all lõngakera püüdev kassipoeg!... Läheme talle jälle. Näe, puudesalk takistab talle tee. Nüüd tuleb ta vist nähtavale... Ah, sa väike võrukael, kuhu ta ometi kadus!... Siin, siin jalge all, vana, soonelise reumalise, tursunud, murtud ladvaga lepa juurikate all. Vaadake üleannetat!... Kuid kuhu, võtaks pagan, viib mind lõpuks see tee?...“

Nii ma lobisesin, jälgides oma lobisevat varju; ja tegin, variser, nagu ei teakski ma, kuhu mind lõpuks see veetlev teerada välja toob. Kui osavasti oskad sa valetada, Colas! Ulyssist leidlikum, maerad iseenese üle. Tead ju väga hästi, kuhu lähed. Sa teadsid seda, petis, juba sellest silmapilgust pääle, kui Asnois lossi

värvast välja tulid. Tunni tee kaugusel siit on Celine'i talu — sää! sinu vana arm. Üllatame teda... kuid kes meist, mina või tema, saab kõige enam üllatatud? Kui palju aastaid on läinud juba sellest ajast, kus üksteist viimati nägime! Mis on jäänud järele veel minu Belle'te'i kavalast näokesest ja peenest suukesest? Nüüd võin julgesti talle läheneda, nüüd ei karda ma enam, et ta oma teravate hammastega mu südame ära pureks. Süda on mul ära kuivanud nagu vanal pajul. Ja kas tal ongi enam hambaid? Ah, Belette, Belette, kuidas nad oskasid naerda, need sinu valged hambakesed! Naersid juba liiaks vaese Brendseni üle! Keerutasid ja mudisid teist nagu vurri! Jah, kui see sulle hädmeelt valmistas, mu tütar, siis oli sul selleks küllalt põhjust. Milline tola ma olin!...

Näen end, ammuli suuga, küünarnukid laiali, käe najale toetuvat minu õpetaja ja patrooni, nikerduskunsti meistri Medard Lagneau maa-ala piiraval ajal. Teisel pool vaheaeda, meie peremehe töökoja hoovi naabruses, maasika- ja laugupeenarde, roosa redise, roheliste kurkide, kullakarva kõrvitsate vahel kõndis palja jalu ja palja käsi, suviriides, koomaks ainult raske punakad juuksed, karedast linasest riidest särk, mille läbi võis aimata kaarduvaid rindu, ja lühike, ainult põlvini ulatuv kõrtsik, — ilus, karmas tütarlaps, kõigutades tugevates, päikesest pruuniks põlenud kätes kaht veega täidetud kannu juurvilja lehepäade kohal, mis avasid oma suukesed, et juua. Minu oma, kaugeltki mitte just väike, läks aga imestusest alati pärani, et paremini näha. Ta tuli ja läks, tühjendas oma kame, minnes kaevule neid uuesti täitma, võttes nad siis kahe käega, enmast vibuna isirgu ajades, ja tuli tagasi, säädes ettevaatlikult oma tarku saledavarbalisi jalakesi peenravahede niiskel mullal, nagu tajudes, kus lehe all küp-

A. Gallen-Kallela. „Kalevala“—aineline kompositsioon. Jounkahainen varitseb Väinämöist.

sevad maasikad, et neile mitte otsa astuda. Põlved olid tal ümmargused ja tugevad nagu noorel poisil. Ma otse õgisin teda silmadega. Ta tegi näo, nagu ei märkaks ta minu pilkusi sugugi. Kuid sää! tuleb ta lähemale, kummutades oma väikest vähma, ja jõudes minu kohale — torkab mulle äkki niisuguse pilgu... Aj! ma tunnen kohe püümist ja tihe võrk heitub mulle pääle. Kui õigesti ütleb vanasõna: „naise pilgus istub ämblik“!

Vaevalt olin puudutatud, kui hakkasin vastu rabelema... Liig hilja! Ma istusin juba nagu rumal kärbes, meie aia müüri külge kleepunud, tiivad sorus... Ta nagu ei märganudki mind enam. Oli maha kükitanud ja istutas kapsataimi. Ainult aeg-ajalt, vargsi pilus see salakaval loom, kas saak istub ka kindlasti võrgus. Ma nägin, et ta minu külul enmast löbustab ja püüdsin enmast asjata manitseda: „Mu vaene sõber, mine ära, ta naerab sinu üle“; nähes, et ta minu üle nalja heidab, tegin ma enesega sedasama. Milline äärmiselt rumal nagu oli mul küll vist!... Äkki teeb ta järsu hüppe kõrvale, põikab üle ühe peenra, teise, kolmanda, jookseb hüppeldes, haarab jooksu päält ühe õhuvoolust kantava, hõljuva võilille seemnehelbekese ja hõikab minu poole, ise käega veheldes: „Veel ühe armunu püüdsin kinni.“ Õelnud selle, heitis ta püütud pehme liblekese endale särgilõike vahele. Mina, kuigi loll, kuid mitte just nende küllast, kes almust jäävad ootama, hõikan kohe:

„Pane mu kah sinnasamasse!“

Sää! siis hakkas ta naerma mis võis ja vastas, käed puusas ning jalad harki, vaadates mulle otse näkku:

„Vaat mul paksu nälast. Mitte sinu huulte jaoks ei küpse minu õunad.“

Nii siis tutvumasin ma tookord augustikuu ühel õhtu-pooltel temaga, minu Belle'te'iga, Belle'te'iga, ilusa aednikuga. Belle'te'iks kutsuti teda, sest tal olid nagu samanimelisel teravmõelisel loomakeselgi pilkk, sale keha, väike pää, pikardiimlase kaval ninake, veidi väljaulatuv suu, just nagu selleks loodud, et naerda ja krõbistada päiklaid ning südameid. Kuid tema tumesinistest, toreda kõueilma uduga varjatud silmadest ja edeva emase sahvavalt naeratavatelt huultelt sugenes lõng, millega see punajuukseline ämblik kudus võrke inimeste ümber.

Pool minu päevast kulus nüüd töö asemel aedikul vahtimiseks, kuni igakord minu peremehe Medard'i tugev jalahoop minu tagumiku pihta mu jälle töölikkusesse tagasi tõi. Vahest haukus Belette kärsituks saades minu pääle: „Kas pole mind ikka veel küllalt vahitnud? eest ja tagant? Mida sa veel tahad. Tunned mind vist juba küllalt!“

Ja mina vastasin, pilgutades kavalasti:

„Naist ja kõrvitsat, mõlemaid on raske tundma õpida!“

Millise häämeelega oleksin tükikese endale lõiganud. Võib olla, et mõni teine mari oleks mulle sama hästi maitsenud. Olin noor, tuline, peaaegu kõikidesse naistesse ühtekokku armunud; armastasin ma tõesti just nimelt teda? On inimese elus silmapilke, kus võid

A. Gallen-Kallela. Tütarlapse pää. (Pliiatsijoonistus).

armuda isegi äraehitud kitsesse. Kuid ei, Breugron, sa mõtled jumalakartmatult ja ei usu ise ainustiki oma sõna. Esimene, keda armastad, — see on see õige, on parim, ongi see, keda oli tarvis armastada; taevatähed on tema sündimise määranud, et sind õnnelikuks teha. Ja võib olla seepärast, et ma temast ei joonud, jänutsen ma, jänutsen alati ja saan jänutsema kogu oma eluaeg.

Kuidas me üksksteist mõistsime! Alatasä salvasime üksksteist. Meil mõlemil olid teravad keeled, ta ütles mulle ühe ja mina andsin sajakordselt vastu. Olime nagu alati valmis üksksteist lampsuma. Ja tema istus iga minu pääle lastud kurja nalja järele koguuni maha, et paremini naerda, just nagu hauduks ise välja oma naereid ja sibulaid.

Õhtuül tuli ta meie aia ääre lobisema. Mäletan korra, kuidas ta vääkides ja naerdes oma silmadega just nagu otsis minu silmades minu südame valusamat kohta, et seda siis paremini panna karjatama; näen teda tõstetud kätega hoidmas kirsipuukoksa, mille punased marjakobarad tema punakate juuste ümber krooni sünnitasid, söömas puuvilja otse puust, kätega noppimata, kael õieli, nagu ülespoole, seemnekivikesi eemale sillitades. Ühe hetke kestnud pilt — täiuslik ja igavene, noorus, ahne noorus toitmas end otse taeva enese rinnalt! Kui mitu korda olen jäädvustanud nende kaunite käte, selle kaela, selle rinna, selle ahne suu, selga heidetud pää piirjooni oma käsitöodes õitseva ornamendi näol!.. Ja kummardudes oma aialt, kätt välja sirutades, haarasin ma oksa, millelt ta sõi, ja süübisin selsesse, imedes ahnelt näiskeid kirsikive. Kohtasime veel pühapäeviti jalutuskäikudel ja Beaugy keldris. Tamtsisime; mul oli

umbes sarnane painduvus nagu, ütleme, Martin Batonil, kuid armastus andis tiivad. Räägitakse nii, armastus õpetavat isegi eesli tantsuma. Mulle näib, mitte üheks silmapilgukski ei katkestanud me lahingut üksksteisega. Kui väljakannatamatu ta oli! Kuidas ta mind piinas oma kibedate märkustega minu kõverast ninast, laiaist suust, milles, nagu ta ütles, oleks võinud küpsetada pirukat, minu kingsepahabemest ja kogu minu kehakujust, mida isand Küree peab jumala näo järele looduks. Ta ei annud mulle silmapilkugi rahu. Kuid ka mina polnud ei lombak ega ökitaja.

Selles kestvas mängus läksime alles, õiglane jumal, täitsa põlema. Kas mäletad, Colas, isand Medard Lagneau viinamarja koristamise päeva? Belette'gi oli kutsutud. Seisime kummargile külg külje kõrval reas. Meie pääd puutusid peaaegu kokku ja kobarat noppides puudutas minu käsi juhuslikult tema jalga või selga. Ta tõstis siis oma õhetava näo; ja lõi nagu noor varss mind jalaga või määris minu nina sahytise viinamarja märjaga; ja mina pigistasin siis tema kaela pääle mah-lase, küpse marja katki. Ta kaitses end nagu kurivaim; asjata pigistasin siis teda oma kaenlas, kordagi võtmata. Igaüks meist pidas teist silmas. Ta õhutas minus tuld ja vaatas siis, kuidas ma põlen, näidates mulle rusikat:

— Mind sa ei saa, Nigulas...

Kuna mina, täitsa süütu näoga, varitsedes oma aial nagu suur kass, kes kerasse on tõmbunud ja teeb nagu magaks, kuid ise poolpilukil silmadega jälgib kepslevat hiirt — juba ette rõõmustasin:

— Naerab paremini see, kes naerab viimasena.

Ükskord, pääle lõunat (see oli just käesoleval kuul) üsna mai lõpul (kuid tookord oli palju palavam kui nüüd) õhk oli üsna lämmatav; valge taevas hõõgas meie pääle põletavat hingust, nagu ahju suust; selles pesas haudus äilke peaaegu nädal aega juba oma pesamuna, mis aga kuidagi veel ei tahtnud lõhkeda. Kõik sulasid kuumuse käes. Särk oli läbi märg ja kleepus ihu külge. Ma ei kuulnud enam Belette'i, kuigi ta alles praegu oli laulnud. Haikkasin teda silmadega otsima. Aias — mitte kedagi. Äkki märkasin teda istumas maja

A. Gallen-Kallela. Sõnnimäe nõmme muinasjutt.
A. Kivi „Seitsme venna“ illustratsioon.

varjus astmetel. Ta magas lahtise süuga, ukse lävele tagasilangenud päega. Üks käsi lebas vee kannul. Uni oli ta vallanud äkki. Ta magas kahtseta, kogu tema keha oli nõtrunud poollahatine, põletava päikese all vallandunud, nagu Danael, Tundsin end Jupiterina. Ronisin üle aja, sõtkusin teel mõne kapsa, salatit, ja haarasin ta kaissu, suudlesin teda otse huultele, ta oli täiesti kuum ja higist niiske; poolunes, kinni silmi otsis ta minu huuli ja vastas minu suudlusi. Mis sündis minus? Milline pimesus! Tungide kihk jooksis minus, olin joovastatud, ma kaisutasin toda armastatud keha; saak, mida olin ihaldanud, küps praad oli lennamud mulle otse lahtisesse suhu... Kuid vaadake mind eeslit, ma ei julenud teda võtta. Ei tea, milline rumal südametunnistus minus võimule pääsis. Armastasin teda liiaks, mul oli piinav mõteld, et teda uni sidus, et hoidsin tema keha ja mitte tema teadvust ja et minu uhke aednik saab mulle pettusega. Kiskusin enese lahti oma õnnest, lahutasin meie ühtepõimunud käed, kõik, mis meid sidus. See polnud kerge: mees on nagu tuli, naine — nagu takk, põlesime mõlemad, värisesin ja hingitsesin, nagu see rumal, kes võitis Antiopa. Lõpuks, triumfeerisin, s. t. — põgenesin. Nüüd, kolmekümne viie aasta pärast tõuseb veel häbipuna näkku. Ah, rumal noorus!.. Kui magus on mõtelda, et oled olnud kunagi nii rumal — kuidas see värskendab südant!.. Sellest päevast pääle muutus ta otse pörguliseks. Isemeelne, nagu kolm karja kangekaelseid kitsesid, taeva pilvest muutlikum, laskis ta ühel päeval mulle osaks saada täielisema pilkava ükskõiksuse või ei märganud mind üldse, teine päev aga pildus mulle õnu pilke ja naeris väljakutsuvalt; pildus mind puu tagant mullatükiga, kui tema poole selja pöörasin, ning ploomikiviga, niipea kui nina tõstsin. Ja jalutus-käikudel, siis edvistas ta ja tegi tegemist kord ühega, kord teisega.

Kõige halvem oli aga see, et ta minu nokkimiseks

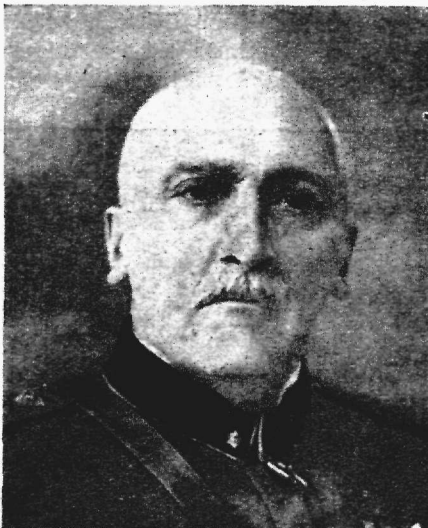

Foto Vannas.

Sanitaarkindral-major W. Zoega-Manteffel. Lahkus erusse.

Uus Norra saadik hr. Halvard Hvittfeldt Bachke.

oma võrkudesse püüdis veel ühe teise minu sorti linnu, minu parema sõbra, Kürias Pinoni; olime temaga nagu sama käe kaks sõrme, nagu Orestes ja Pylades, polnud pulma, laulatust ega pidu, ikus oleks nähtud üht ilma teiseta, rusikates, jala väleduses või lonksudes üksteisega võistlemas. Ta oli nurgeline nagu tamm, tüsedakoguline, laiaõlaline, laia mõttega, otsekoheste sõnadega ja järjekindel. Ta oli valmis ära tapma selle, kes oleks julenud minuga tüli norida. Just tema valis ta välja, et mind piinata. See ei olnud talle kuigi raske. Läks tarvis ainult neli pilku ja pool tosinat harilikke näotegemisi, väheke ilmsüütut, häbematut mängu, naljatusi, sosistusi või mõni magus nägu; teha silmi, näidata hambaid, huuli hammustada või neid oma terava keelega korraks limpsata, kaela õieli ajada, puusi kõigutada, neid nagu paabulind veidi kohevile kohendada — ja missugune Aadama poeg ei annaks järele neile Mao tütre võrgutustele. Sellest ajast pääle seisime juba mõlemad ajal, põgusad ja kohmetud, kumbki ootamas endale meelitus. Surutud hambul haikkasime juba saatma üksteisele tulivihaseid pilke. Ta aina süttis seda tuld ja et seda veel enam õhutada, piiskas sellele sekka veel jäist duschi. Kui suur ka ei olnud minu meeletähm, naersin ma siiski, kui sellega mina kasta sain, kuid Pinon, see suur hobune, puristas alati pääle seda veel tükk aega õue pääl. Ta vandus suures vihas, ähvardas, märatses. Ta ei suutnud nalja mõista, pääle nende, mis ise teiste pääle välja laskis (naisugusel korral ei mõistnud neid aga jälle keegi teine

„Miniatüürid“ „Estonias“, „Kuninga armuke“.
Erna Villmer ja Hugo Laur. näitlejanna ja kuninga osades.

päale tema enese; ta ise naeris aga kolme eest). Tüdurukuplika oli aga nagu kärbes piimapüül, mõnules ja nautis neid armujõhkruksi. Mu sõbra jõhker maneer erines täiesti minu omast; ja kuigi meie kaval galliatar, tubli naerja ja pilkaja, minule oli palju lähemal kui sellele lojusele, kes püsti ajas, hirnus ja turtsus, heitis ta siiski, et ainult mind hullutada ja vist veel lihtsast lõbust, lihtsast armastusest vahelduse vastu, ainult temale lubavaid pilke ja meelitavaid mäeratusi . . . Kuid kui asi puutus lubaduste täitmisse ja kui rumal hoopleja juba valmis- tus võidupasunat puhuma, naeris ta temale otse näkku ja äättis ta häbistatult sinna paika. Mina naersin siis muidugi kah; kuid ärritatud Pinon juhtis siis oma viha minu pääle; ja ta kahtlustas siis mind, et ma temalt tema iluduse ära näppavat. Läks lõpuks nii kaugele, et ta mind ühel ilusal päeval otsekohelelt palus tema teelt kõrvale minna. Mina vastasin pehmelt:

— Kuule vennas, ma just tahtsin sinult sama paluda.

— Siis, vennas, on tarvis üksteisel päid hakata peksma.

— Ma juba mõtlesin selle pääle, kuid Pinon, minul teeb see küll meele kurvaks.

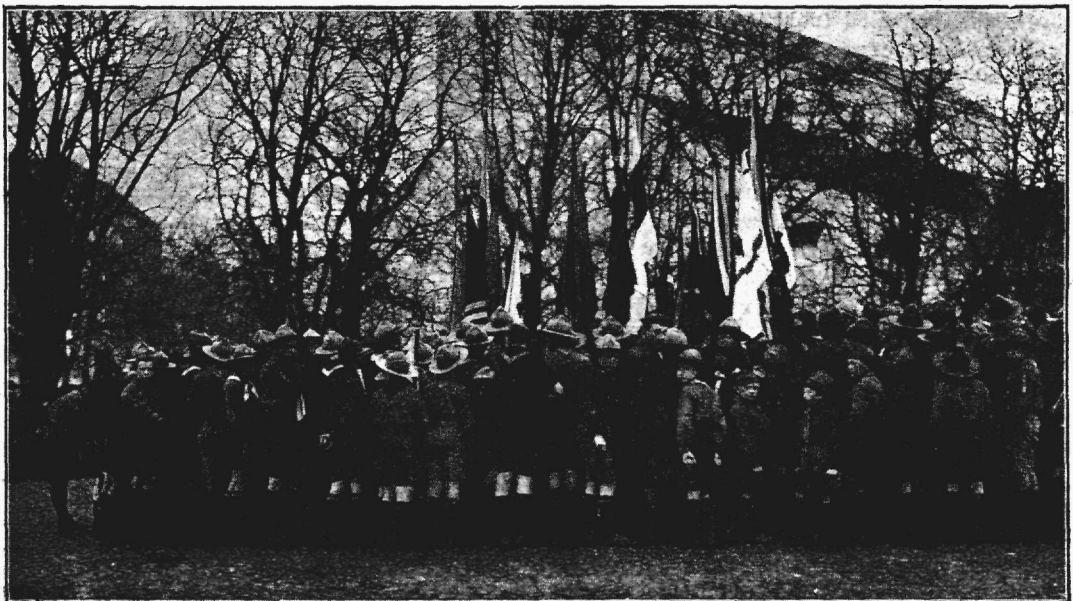
— Ja minul veel enam, mu Breugnon. Mine siis parem sina, palun, jätkub juba ühest kukest taras.

— Täitsa nõnda, vastasin mina, kuid mine sina, sest et kanake on minu.

— Sinu, sa valetad, karjus jälle tema, mats, kriimsilm, põikpää. Ta on minu, ma juba teda ei anna. Keegi teda ei nuusutagi.

— Mu vaene sõber, vastasin mina, sa pole siis enast ümberringi vaadanudki? Overni vares, maiasmokk, igäühele oma. See magus burgundi pirukas on minu, ta on minu maitse järele, ma olen juba sihtinud tema pääle. Sul pole siin osa. Kao mu silmist.

Minnes ähvarduselt ähvardusele, jõudsimme varsi

Tallinna skoutide paraadilt Vabadusplatsil 20. apr. Skoudid kuulavad kõnet. Foto Tooming.

löökideni. Kuid peatusime siiski, nii liialt armastasime teineteist.

— Kuule, ütles ta mulle, jäta ta mulle, Breugnon, ta pooldab mind.

— Kaugeltki mitte, vastasin mina, vaid mind.

— Hää siis küll, siis küsime temalt eneselt, tagasi-lükatu läheb minema.

— Jumalik, las ta valib!

Jah, kuid katsuge korraks küsida tütarlapselt, keda ta paremaks peab. Talle on liiaks lõbus vastuseandmise tähtaega võimalikult pikale ajada, mis annab talle võimaluse pidada endale ettekujutuses kord üht, kord teist ja mitte kedagi võtta, ning niimoodi pöörata ja kääritada praevardal mõlemaid austajaid... Teda on võimata sundida! Kui meie temalt selle üle pärisime, vastas ta valju naeruga.

Meie pöörasime tagasi töökotta ja võtsime kuued maha.

— Teist pääseteed pole, üks meist peab kärvama.

Ennem kui alata, ütles mulle Pinon.

— Suudle mind.

Meie kaelustasime kaks korda.

— Nüüd, lase käia.

Tants läks lahti. Töötasime mõlemad südarnetunnistuse järele. Pinon jagas mulle hoope, mis võiksid viia pääluu silmadele; ja mina surusin talle põlvehoopidega kõhtu. Pole hullumaid vaenlasi, kui nullused sõbrad. Mõne minuti pärast olime mõlemad veres, ja punased ojad jooksid nagu vana hää burgundi viin meie ninadest. Tõepoolest, ei tea, millega see kõik oleks lõppenud; kuid üht oleks võinud ütelda, et üks meist lõpuks oleks pärinud teise naha, kui mitte kokkujooksnud naabrid ja meie peremees Medard Lagneau meid poleks lahutanud. See polnud kerge. Olime nagu jumalad. Nad pidid löökidega meie kakelust katkestama. Peremees Medard võttis vooimehe nuudi, suges meid, andis vastu kõrvu ja hakkas alles lõpuks usutlema. Peksmise järele alles läheb burgundlane targemaks. Kui oled tublisti sageda saanud, saad filosoofiks ja lased enese pääle palju kergemini mõjuda. Meie ei näinud just liig kangemeelsed välja, kui nüüd üksteisele otsa vaatasime. Ja siin nüüd tuligi kolmas varas.

Paks mõlder, Jean Giffard, püütud punapää, pak-sude põskedega, väikeste, sügaval istuvate silmadega, alati miisuguse näoga, nagu puhuks pasinat.

— Näe kus kaks suurepäraselt kukke! ütles ta nohi-sedes. Nad võidavad muidugi palju, kui nad selle kana-kese pärast endal hantjad ja lõpused ära söövad. Idioo-did, kas teie siis ei näe, et ta on vaimustuses, nähes, kuidas teie tema pärast riidlete? Väga veetlev on mui-dugi neile emastele oma saba järel vedada tervet armu-nute karja, mis tema kohta järele jookseb. Tahate hääd nõuannet kuulda? Arman ilma hinnata. Leppige omavahel ära, sülitage tema-pääle, mu lapsed, ta naerab ju teie üle, pöörake talle selg ja minge mõlemad minema. Ta saab koledest kurvastatud. Ta peab siis tahes-tahmata juba valiku tegema, ja meie vaatame siis, kelle ta teist valib. Noh, käige nüüd minema! Pole siin enam midagi oodata. Tegutseme, kuni raud on tuline. Olge mehised. Järgnege mulle, hääd inimesed! Seni, kui teie marsite

Prantsusmaa tolmustel teedel, jään mina teie asemele siia — peab üksteist ju avitama! Ma pean tüdrukut silmas ja püüan teid tema hädalduste üle kursis hoida. Niipea, kui ta oma valiku on teinud, teadustan võitjale, ja teine võib end siis üles riputada... Seni aga läheme ja teeme napsud. Juua, juua — see surmab jänu, armastuse ja mõistuse...

Me surmasime nii hästi (me jõime nagu kingsepad), et samal õhtul juba, kõrtsist välja tulles, korjasime kokku oma kolid, võtsime kepid ja läksime kuupimedal ööl, mina ja see rumalpää, uhked nagu kangelased, täis tänuiliku tundmust tolle tubli Giffard'i vastu, kes jäi õndsusesse ujuma, kuna tema väikesed silmad rasvaste kulmude all naersid, naersid nagu küpsetatud seapraad läikivas näos.

Järgmisel hommikul olime juba vähem uhked. Me ei tunnistanud küll seda, vaid kinnitasime endid üksteise ees kavalustega. Kumbki meist aga mõtles, mõtles ja ei suutnud mõista imeilukku taktikat — kindla seisukoha võtmiseks — põgeneda lahinguväljalt. Mida enam päikene taevast edasi veeres, tundisime endid ikka enam rõhutud olevat, ja kui saabus õhtu, jälgisime salamahti üksteist, kõneldes võimalikult ükskõikselt ilmast ja mõteldes: Armas sõber, kui ilusti sa kõneled. Samal ajal aga jäitaksid sa minu häämeelega kus see ja teine. Kuid ära karda. Armastan sind juba liiaks palju, kallid kaim, et suudaksin su maha jätta. Kuhu sa ka ei lähaks (varja, ole hää, aga küllap ma seda juba tean, tean), lähen aina sinule jälgedes järele.

Pärast paljuid, paljuid teineteise järele jälgimise kavalusi (me ei lahkunud üksteisest isegi kõige hädalise-mal korral) keset ööd, kui tegime, nagu morskaksime mõlemad, madratsitel armastusest ja kirpudest puretud — kargas äkki Pinon üles ja karjus:

— Kaksikümmend hääd jumalat! Ma põlen, leegitsen. Ma ei suuda enam. Ma pööran tagasi...

Ma ütlesin ainult:

— Pöörame tagasi.

Kulus terve päev, kuni jõudsime meie maja juure tagasi. Päike läks looja. Kuni öö tulekuni varjasime endid lähemas metsas. Me ei soovitud just, et meie tagasi-tulemisest igalpool teada oleks saadud; meid oleks hakatud pilkama. Päälegi tahtsime kohata Belette'i kurvastuses, üksikuna, nutvana, ennast süüdistavana: „Oh, mu armas, armas, milks sa läksid ära?“ Et ta näriks sõrmeküüsi ja ohkaks, selles polnud kahtlust, kuid kelle, kelle pärast? kumbki meist arvas: — Minu pärast.

Viimaks, mõeldes kárata tema aiakesest (tume ärevus näris meie südameid) nägime tema avatud akna all, õunapuu otsas, kuust hõbetatud... Mida teie mõtlete? õuna? Mõldri mütsi! Kas jutustada edasi? Armsad inimesed, teie hakkaksite liialt rõõmustama. Jah, ma näen teid, pilkajad, kuidas te armigate. Ligimese õnnetus teeb teile rõõmu. Sarvedega on alati rõõmsad, kui kuuluvad, et nad pole ükski...

Quirace võttis hoogu ja hüppas; nagu pöder (tal olid tema sarved) oli ta sellel jahuse viljaga õunapuul, ronis seinale, pääsis tuppa, kust hakkas, kohe kostma kisa, hädaldused, mõirgamine, vanded...

Hälp, äraneeu, appi, mõrtsukas, sarvekandja, petis.

alatu, vana võrgutaja, kõlvatu, sõnnik, silmakirjateener, madu, hulgu, häbi, rebin su kõrvad pääst, lasen su mao maha, küll ma sulle näitan, rohelist, heterohelist, ülirohelist, küll ma sind uhan, oota, mu tahmanägu! prussakas! aknaklaaside klirin, peksitud sööginõud, ümberminev mööbel, kehade kukkumine, mütsakad, naise ulmine, hirmus vandumine . . . Selle põrguliku muusika pääle (puhuge menestrelli) võite ette kujutada kokkujooksnud rahvahulka.

Ma ei jäänud järke ootama. Olin näinud küllalt. Läksin sama teed, mida mööda olin parajasti tulnud, ühe silmaga nuttes, teisega naerdes, rõhutud, kuid uhke.

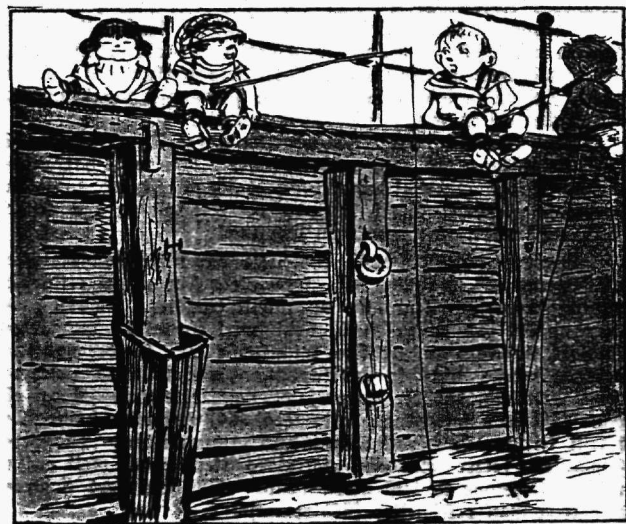
— Jah mu Colas, pääsesid hääga tulema!

Kuid südamesopis kahetses Colas siiski, et ta oma pää polnud jätnud kakeluses.

Naljatasin, tuletasin meele kogu jandi, kujutasin iseeneses kord üht, kord teist, möldrit, tüdrukut, eeslit, õhkasin nii, et hing ähvardas mattuda . . .

— Õnneks — naljakas! ja südamele valus! Ah! suren naeru kätte, ütlesin enesele; ei, kurvastuse kätte. Veel väheke, ja see autu oleks mu pannud maailma naeruks oma tuhvlil alla! Ah, miks ta seda ei teinud! Miks ta mulle ei teinud sarvi! Vähemalt ta oleks olnud minu oma. See oleks juba midagi tähendanud — tuhvil all olla, kui armastad! Dalila! Dalila! Ah! Trateriteraa!

Kaks nädalat vaevlesin ma nõnda tahtmise vahel naerda ja tahtmise vahel nutta. Sisaldasin eneses, oma kõveras näolapis, kogu antiik maailma tarkuse, nutva Herakliidi ja naerva Demokriidi. Kuid halastamatud inimesed naersid mulle näkku. Mõnel viivul, kui tuletasin meele oma kallimat, tahtsin surra. Need ajad ei kestnud kaua. Õnneks . . . Kaunis on armastada, kuid tööpoolest, sõbrad, ei maksa surra armastuse pärast. See kõlbaks vast ainult Amadis ja Gaulale! Meie pole Burgundias armastusromaanide kangelaused. Meie elame, meie elame.

Kalapüügil. „Karla, aga kus on sinu vihmaussid?“
— „Minni suus, et laiali ei roomaks.“

Kui oleme sündinud, ei küsi meie käest keegi, kas meil see on meelt mööda või mitte, kas tahame ka elada, vaid kuna olme sündinud, ausa mehe sõna, siis jääme ka elama. Maailm vajab meid . . . Välja arvatud need juhused, kus ka meie teda vajame. On ta seepärast hääl või halb, kui teame, et temast kord jälle minema peab, et meid jälle temast välja tõstetakse. Klaasi kallatud viin tuleb ära juua. Ja kui ta on joodud, muretses meid uue meie rinnakatest kingastest. Pole aega suremiseks kui oled burgundlane. Mis puutub kannatustesse, siis (ärge olge liialt uhked) peame sellest juba jagu saama. Neli või viis kuud kannatasin nagu koer. Aga siis, aeg kulub ja jätab liialt raske mure teisele poole kaldale. Nüüd võin ma enesele ütelda: Just nii, nagu olekski ta olnud minu. Ah! Belette! Belette! siiski pole ta olnud minu, ja selle asemel hoopis see alatu Giffard, see jahukott, kõrvitsanägu, see ta omab, peksab ja õrnutseb temaga juba täied kolmkümmend aastat. Kolmkümmend aastat. Selle mehe isu peaks juba olema läinud! Nagu mulle räägiti, läks see juba esimesest päevast pääle pulmi. Sellele söödikule ei paku neelatud tükk enam mingit mõnu. Kui mitte see äkiline pääpesu otse tookord säääl pesas, mis käo kukkuma pani (aga Pinon on tõesti kisakõri), ei oleks jätnud see taldrikulakkuja oma jämedat sõrme kitsasse sõrmuse võrukessesse. Oh Hymenei! Hästi sisse kukutud, pole midagi ütelda. Veel paremini kukkus aga sisse Belette, sest peitunud mölder laob ju nüüd tema naha pääle kogu oma pahameele. Ja siiski veel kõige enam sisse kukkunud olez mina. Noh, Breugnon, naerame siis (on, mille üle) möldri üle, Belette'i üle ja enese üle . . .

(Järgneb.)

Berliini alevites. „Lapsed, ärge õppige! Nõndaviisi peate lõpuks veel tööd tegema hakkama.“

Kirjandusest ja arvustusest.

(Mõned märkused).

I.

Wiimasel ajal on meie arvustuses iseäranis nuhtlema hakatud nõndanimetatud negatiivseid ja positiivseid tüüpe. Juba mitmelt arvustajalt loed neid ja samu etteheiteid juba mitme kirjaniku puhul: miks kirjanik olla omad tegelased teravalt tahte leeri jaganud — ühed hääd ja teised halvad, ühed pääasjalikult eitavate ning teised pääasjalikult jaatavate omadustega!

Olen neid etteheiteid pidanud mõõdamisematets nähtsuteks, järjetorbseteks meie arvustuse iseäralduseks. Kuid seni veel ei paista, et see iseäraldus kaduma hakkaks, ta aina süweneb.

Mulle aga on need etteheited ikka tundunud — ei mitte rohkem selda — imelikudena. Meele torkab, et meil arvustusi suuremalt jaolt kirjutavad poeedid ja teoreetikud. Proosa alal töötavad kirjanikud palju ei arvusta; või kui, siis ei mäleta neilt ta lugenud olemat üldnimetatud etteheiteid.

Peab igatahes natuke proosakirjanduse tehnikas „mitte todus“ olemata, kui kirjanikult igal juhul ja tingimata nõuda iga iseloomu mitmekülgsust, kui teha tingimuleks, et kirjanik igat oma tegelast käsutama peab nagu iseseiswat probleemi, mitte aga kui abinõud probleemi lahenduse juures!

Peetagu siingi meeles: kirjandus ei ole elu, ta on ja jääb ikkagi kirjanduseks, ütsetõit, tuipalju ta elu eneses peegeldab.

Iga kirjanik on individuaalne, ja sarnasena näeb ning kirjutab ta elu, ilalgi ei fotografeeri ta.

Uing kui mõtta kirjanikult see omadus, õigus, siis ei saa ta enam luua, ta ei saa ehitada enam oma sisetise äratundmise järele.

Nõuda kirjanikult, et ta oma tegelasi oma sisetise loomearwuse järele ei waliks, on kirjaniku häwitamine. Kirjanik, kui ta teatud määral oma sisetise tötundmise järele tendentsiline ei oleks, ei saaks rohkem midagi teha kui oma ümbriku kirjeldada.

Iga ta kirjeldades ollakse individuaalne ja ainult sellega saawutatasse kunstisõid.

Kuid iseäranis, kui hakatakse lahendada probleeme, propageerima ideesid, amaldama — ütsetõit kui objektiselt — oma ilmawaadet, ei saa ütsetõit kirjanik ilma tendentsita läbi, amaldugu wiimane kui nõrgalt või teravalt tahes.

Probleem, idee, ilmawaade on see, mis nõuab pääasjalikult „hääd“ ja pääasjalikult „halb“ inimesi.

Ja kas ei ole see elus samuti kui kirjanduses?

Et ta elus iga probleem, idee, ilmawaade jaga inimesi iga probleemi, idee, ilmawaade suhtes tahte jalku — pooldajaks ja wastasteks, nii siis probleemi, idee, ilmawaade seisuhalt positiivseteks ja negatiivseteks, häädeks ja halbadeks j. n. e.

Meie arvustajate — pehmelt öeldes — imelikkus seisab aga selles, et nad, kui ühe teose tegelased teatud probleemi, idee, ilmawaade seisuhalt on loomulikult jagunenud pääasjalikult „häädeks“ ja pääasjalikult „halbadeks“, nõudma tulewad: kirjanik ärugu lubagu seda, see on ühekülgsne.

Iga seda teeb elu ise!

Kui kirjanikule ette heidetakse, miks ta näit inimesed jagab pääasjalikult wabameelseteks ja pääasjalikult wanameelseteks, siis on see etteheide naivne, sest et teatud probleemid inimesed on ja pääasjalikult wanameelset ja pääasjalikult wabameelset.

Mõit kui selles näha ühekülgsust, et üks inimene elus edasi jõuab ja teine tagurpidi läheb, siis on see jälle rohkem kui imelik, sest elu näitab sarnast „ühekülgsust“. Ei või siis omeki kirjanik, kui ta kirjutab elus edasijõudjat tüüpi ja mitte-edasijõudjat, tafalaalus ja „mitmekülgsusteks“ ta mitteedasi jõudjal edasi lasta jõuda!

Samuti ei ole kellegi ime elus, et üks inimene on waga omalafupääb ja teine mitte, et üks on waga rikas ja teine waga waene, üks waga rumal ja teine waga tark, et üks teeb

õitsuguseid sulleritempe, teine aga on waga aus. J. n. e. j. n. e. j. n. e. Kõige igapäewsem elu!

Miks ei või sarnaseid iseloomu teatud probleemi lahendusel teravalt wastastikku panna? Miks peab sulleritempude tegijast rääkima, et tal eht selle kõrwal süstis mõned hääd omadused on? Waga wõimalik, et tal need mõnel alal on, kuid kui kirjanduslik teos neid alasi ei puuduta, siis on naljatas kirjanikult nõudma hakata „õiglusi“ tema teose laiawalgunise arwel.

Meie arvustus patustab wiimasel ajal sarnaste nõudmistega. Iga see on oma päälistanduse paljastamine asjatundmises.

Mis jääks paljudest Tolstoi tegelastest järele, kui kirjanik nad ilmtingimata „mitmekülgsusteks“? Zola'le tuleks üldse riist pääle panna, sest tal pole muud kui ainult negatiivsed ja ainult positiivsed tüübid, ta walgustab isegi kogu inimese elu ja kogu ta isitu igas külgsulses nii „ühekülgsusteks“, et meil keegi sinnapoolegi pole tüündunud.

Uing jälle — miks ei või ta seda teha, kui elu seda ta ise teeb? Kirjanikud peawad teatud määral mitmekülgsed olemata, „harilikud surelitud“ ei ole seda sagedamini mitte. Ei ole seda iseäranis teatud tendentsi, probleemi, idee seisuhalt. Uing sellepärast ei või ta kirjanikult teatud tendentsi, idee, probleemi lahenduse juures nõuda „mitmekülgsust“ iseloomu. Neid ei ole elus! Eht kui on, siis erandid. Kuid eranditega ei saa lahendada tüübilisi probleeme.

II.

Teine ala, millega meie kirjanduslik arvustus wiimasel ajal palju tegemist teeb, on „sõljetoniism“.

Seda hurjutatakse ka rängasti.

Kirjanik, kes oma puht-ilutkirjanduslike teoste kõrwal ta westeid või üldse midagi „kergemat“ kirjutab, oleks nagu oma hinge ära müünud saadanaale ja sammub hutatuse teed. Kõige halvem aga, et arvustus ei hinda igat teost eriti, waid üldistab „kergemat“ kirjutused „rastematega“ ja teeb tihti üldotõust „kergemate“ arwel.

Eubada kirjanikul ainult „tõfiste“ ja „rastete“ teoste kirjutamist ja keelata tal ära igajugune „kergem“ sulsetõigutus on ta imelik ühekülgsus.

On ju omamoodi waga terna esineda publikumile ainult solistõsetes kunstisõides. Iga kui mõnele kirjanikule meeldib või tarwis on sarnajest solistõsete ja pühalt Parnasilt mõnitorid ta alla tulla ja niisama kirjutada üht-teist „nimilikku“, siis ei wõiks seda tohe pibada kunstisõidets huftumijeks. Seda enam, kui pääle seda jälle suudetasse Parnasile tagasi minna.

Teine asi muidugi, kui seda ei suudeta.

Kuid wiimast meie kirjanduses konstateerida ei saa. Isegi need kirjanikud, keda eriti „süüdistatakse“ sõljetonide harrastamises, ei ole ammugi ainult sõljetonidega esitatud, waid ta paremate teostega Eesti kirjanduses. Üks asi on aga nende sõljetonid, teine asi nende muu looming.

Eugedes neid kirjutusi, kus meie kirjanikke süüdistatakse „sõljetonismis“, saaub mulje nagu oleks siin mingi eritorbõ pehaga tegemist. Kuid see on täielik liialdus. Teistel kultuurimaadel on wähe neid, isegi huuri kirjanikke, kes järjekindlalt kirjutats ainult ühe kunstiteose teise järele; nad lubawad endale tihti ta teiselaabilisi „wahetirjutusi“: sõljetone, artikleid, jattire, paroodiaid, pamflette jne. Keegi ei pane sääl seda imets ega hakka keegi sääl kirjanikku mõne sõljetoni kirjutamise päraht „õpetatust“ tumustama. Proportionaalfelt teiste maadega wõrreldes kirjutamad meil palju wähem sõljetone ja teist „kergesullist“ tõid isegi need kirjanikud, keda meil eriti selles süüdistatakse.

Uit et „sõljetonismi“ tont on meil asjata liig laiats maalikud ning temaga edasi kollitamine ei ärata kirjanikkudes arvustajatele mingit usaldust.

Muuftas, „fõljetonismi“ ja „merkantilismi“ manajad meie kirjanduse peres on ise suuremalt jaolt ainelistelt kindlustatud kas mõne teise elukutsega päale kirjanduse või teenistuskohaga. Muudugi, see on väga hää, et neil on õnnestunud saavutada jarnast kindlat ainelist seisuorda, aga ei ole seltsimehelik nii kuri olla nendele, kel pole õnnestunud saada jarnasele „aufale ja puhtale“ seisutulele, vaid kes sunnitud on, et elavate nimekirjas püsida, anduma jõledale „fõljetonismile“ ja „hirmjale“, „merkantilismile“.

III.

↳ Edups: kui kirjandus on teatud määral nõuetav kirjanduslik kultuur, siis samuti ka arvustajalt. Et kirjutada kir-

arenemist, et otsustada teoste ja tegelaste psühholoogilise arenemise üle. Selle tagajärjel on wildatad arvustused, wigade näitamised, mida ei ole, kuna õigeid wigu pole näidata ojatudki, jne.

On ju tõsi, et iga inimene võib teatud määral „arvustada“, s. o. oma arvustust avaldada. Kuid on wahke oma arvustuse avaldamise wahel ja kompetentse arvustuse wahel. Mõngisugune oma arvustamine on igal inimesel paljuist asjuft, mitte ühki kirjanduseft, waid ka maalifunstiift, helifunstiift, teatriift, põllumajanduseft, lennuasjanduseft jne. Ometi teame meie, et walfikult arwustawad maalifunsti, helifunsti, lennuasjanduseft jne. need, kelleft teame, et nad tõesti neil aladel enam-wähem kompetentseft. Kirjanduseft ei piiruta sellega: hirmus palju ilmub meil arvustusi, milles ei

Anna Keré tantsukooli õpilaste esinemiselt Tallinnas.

janduslikku teost, peab tundma ainet, walidama tehnikat, peab olema fantaasjarikas ja psühholoogilises tõdespidamises laialatusline ning õtseohene. Kõit see ei tule ainult „jumala armust“; isearanis aine ja tehnika, aga ka aine mõistmine ja hingeline araseedimine nõuab oma kultuuri; arenemine ja täienemine peab jatkuma kogu aja.

Samuti peats ka arvustajail olema.

Ei tohi arvustada „jumala armust“, nagu see meil sünib. Nõormees, kellel salmid ei õnnesta või nowell torda ei lähe või kes paar semestrit üliõulis „kirjanduseft õppinud“, istub aga maha ning kirjutab „autoriteetlike“ arvustuse täie ap-lombiga, ilma et hoiduks nii mõnestki riskantseft wäiteft ja, lihtsalt, kirjutades ebatõtt.

Arvustada on ju meil kerge! Ega keegi jeda kontroleeri, mis kirjanduslikus arvustuses õeldakse. Wjalehtede toimetused on etteawaatlikud, iga muu wäitjema sõnune puhul, et kedagi või midagi ei kujutatats wales walguses, — kirjanduseft asjus lastakse õelda, mis kellelgi pähe tuleb või süda kutsjub. Ja kui autor protesteerida tahab, siis on see „wastu-arwustus“ — üks kole asi Eesti kirjanduses! Imelik küll, iga teine inimene võib oma tõõd ning tegewust walewalgustuse eest kaitsta ning selgitada, kirjanit mitte! Nagu oleks see lugejale kahjulik, kui autor ka ise oma teoseft mõne sõna ütleb, ja kui ta end tõidastki, eks siis ju igalüks ühegi tea, et oma kiitus haibeb. Kuna ebadiglast wäiteid ümber ütata pole ometi kellegi patt — ühegi kirjanduses!

Kirjanit ei taha hääd arvustust iga hinna eest — kirjanit tahab diglast ja kompetentset arvustust. Meie arvustused on aga jagedasti meiftud ses mõttes, kuna arvustajad tihti ise ei tunne ainet, tehnikat, neil ise pole küpsel hingelift

paista kompetentseft, s. t. mille awalik awaldamine ei ole põhjendatud.

Wgatages: enam kirjanduslikku kultuuri meie kirjanikelt, aga palju rohkem meie awalikelt arwustajail! Põhimõte: tõõ kompetentne hindaja peab omal alal rohkem teadma kui tõõ tegija.

Seepärast peafid meie ajalehed ja ajakirjad loobuma sentseft kirjanduslikkude arvustuste awaldamise wiisift, kus igal ilma kontrollita lastakse kirjutada arvustusi kirjutaja enese wastutuseft, põhimõttega, et las inimesed oma arvustust awaldada! See põhimõte pole õige. Seda enam, et meie lehed kirjanduslikku teost ainult üks lord arvustawad. Kuna aga meie kirjanduslik publikum väga weel juft awaliku arvustuse järele oma arvustuseft kirjanduslikkudeft teostest loob, siis võib mõni asjatundmatu, wilumatu või sihilift arwustaja wildakalt ja koguni walesti walgustada kirjanduslikku teost mitmekümnetuhande lehelugeja silmis, mis ometi on väga tähtis! Wjalehed peafid endale kutsuma kindlad kirjanduseft toimetajad, kelle kirjanduslik kultuur võimalikult tõrge oleks; nende tõimetajate kohus peats olema ka iga arwustatawa kirjandusliku teosega põhjalikult tutvunemine ning sisesaadetawate arvustuste põhjalift sõelumine — kas nad on küllalt põhjendatud awaldamiseft või mitte. See aitaks palju meie arvustuse tõimiseft, mis on seni väga haige küsimus meie kirjanduslikus elus. Muudugi on ülalnimetatud toimetajad ka ise „inimlikud“, wõiwad efiida ja sihilift olla, aga põhjalikumate kirjanduslikkude teadmiste ja kogemuste juures olefid nad siiski enamalt jaolt kultuuriliseft sõelats — ning mis itkagi parem, see parem.

R. Koht.

Laul särgist.

Thomas Hood.

Däsind sõrm, punapaisfetand laug,
kurtes saatust tuimkalget ja õela,
ebanaisekas rüüs istus naine, kel käed
liigutid niifi ja nõela.

Pist - pist - pist!
Silme õõndund muremärgist
tundus vaev ja nälg, häälest valujalg,
kui ta laulis laulu särgist.

"Tööta, tööta, tööta!
kuni koitud kukk kirema sattus -
tööta, tööta, tööta,
kuni tähtedest läbistub katvus.
Parem kütvä taeva all
higis orjata armutut fürki,
kus ei naisel hing päästa õnnelal,
kui nii julma keska mürki.

Tööta, tööta, tööta
kuni umbseks jäänud aju,
tööta, tööta, tööta,
kuni raskund silm ei tajul!
Palistus, kiil ja niif,
niif ja kiil ja palistus,
kuni silm, nägev nõõpe kesk undki veel, tuim,
une matvale koormale alistus.

Oo mehed, kel sõsarad hääd,
oo mehed, kel emad ja naised,
ei see kangas, mida kannate,
need on hinged soojad maised.

Pist - pist - pist,
tööd teen veidra! Isevärki,
kafekordsel lõimel õmblen siin
surnupalakat ja särki.

Aga miks mul surmast jutt?
Vürastus ei kofuta
võikaluine too mu paatund meelt,
nii mulle sarhlev ta!
Nii mulle sarhlev ta -
paast mu küürdu surund piija -
Oo jumal, et leib nii hinnakaks aet
ja nii odavaks veri ja liija!

Tööta, tööta, tööta!
Ainus palk, mis elult nurud,
ei ei raiskaks kõng, on õlesäng,
leivakoorkas - ja nãrud.
Katus määndet, põrand paljastet,
laud - tool murt - ja tühi müür,
nõnda tühi, et tänan varju, mis
heidab krohvile mu küür,

Tööta - tööta - tööta
kellast kellani kui roist!
Tööta - tööta - tööta,
eni ei pääsu piinust noist.
niif ja palistus ja kiil,
kiil ja palistus ja niif,
kuni haigund hing, ajus uimav ving,
vallub sõrmede krampunud liif.

Tööta - tööta - tööta
kesk detsembri valgust kurba,
tööta - tööta - tööta
mãrtsis puhjetavas urba;
eks vist mõnituseks vaid
all mu akna pääsud haudu,
tuleb fundeid vaid külmkareidaid
nende vidistuse kaudu.

Kord vaid sõõmul hingata
pääsusilma, kullerkuppu,
teada taevast üle pää
ja all jala õilmenuppu!
Üks vaid tund taas funda nii
pakitsevat südamlõõki,
nagu siis, mil koit ei tuska toond
ega riisund veel jalutus sõõki.

Rafu õfeks tunniks vaid,
et saaks lohtu hingeisud!
Ei küll armuks ega loofuseks,
ainult valuks aega pisut!
Nutuks pisut vaid, et lohtuks hing,
et ei pisarafe jõel
oleks silmis sulg - nende õfkaav kulg
teeks, et võppuks niif ja nõel."

Däsind sõrm, punaõhetav laug,
kurtes saatust tuimkalget ja õela,
ebanaisekas rüüs istus naine, kel käed
liigutid niifi ja nõela.

Pist - pist - pist -
rabat saatusest käskivast kõrgist,
kurjal! piinavast, mille raske rist,
ei see riivaks viis rikkust rafulist! -
laulu leinavat laulis ta särgist.

Tõlkind Ants Oras.

Tallinna maleva päälkud.

Foto Vannas.

I rida ist. pahemalt paremale: K. Kirsch, 5. malevk. päalik.; H. Reier, Tehn. malevk. päalik.; A. Allapert, Kopli malevk. päalik.; kol. A. Raudvere, endine Tall. maleva päalik.; E. Avik, päaliku abi; O. Prual, 3. malevk. päalik.; E. Romann, 6. malevk. päalik. II rida seisavad: J. Abrab, 4. malevk. päalik.; K. Busch, 1. malevk. päalik.; A. Johanson, 6. malevkonnast; R. Masing, 6. malevk. päalik.; J. Zimmerman, 6. malevk. päalik.; A. Niggol, 3. malevk. päalik.; M. Lüdig, muusikaosakonna juht; Leyden, 2. malevk. päalik. III rida: O. Muro, Nõmme malevk. päalik.; H. Valdman, 6. malevkonnast; ltn. E. Onny, ratsaeskadron; E. Hammer, rastapäalik; A. Jürgens, ratsasalk; Frey, ratsasalk; J. Tusti, 6. malevkonnast; A. Tietz, ratsasalk.

EESTI KAITSELIIT.

Eesti kaitseliit, kui seltskonna omakaitse organisatsioon, on peaaegu sama vana kui meie iseseisvuski. Kaitseliit organiseeriti vabadussõja esimestel aastatel, tema eelkäijaks oli „Omakaitse“, mis organiseeriti Tallinnas pääle Vene revolutsiooni lahtipuhkemist 1917. aastal.

„Omakaitse“ ülesandeks oli koondada seltskonna tasakaalukamat ja usaldusväärilisemat osa, et Vene revolutsioonile järgnevas segases ajajärgus ära hoida võimalikke rüüstamisi kuritegelise elemendi poolt.

Kaitseliidu ülesanded olid aga juba laialdasemad: kaitseliit pidi valvama sisemise julgeoleku ja hääkorra eest ja võtma oma pääle sildade, ladude ja raudteede valve, et kaitseväge nendest kohustustest vabastada ja sellega võimaldada meie kaitsejõudude suurendamist tulelinil. Pääle selle võtsid kaitseliidu osad mitmel juhtumisel osa ka otsesest lahingutegevusest.

Vabadussõja kestvusel, kui tuli kõik jõud koondada kaitseväge organiseerimiseks ja riikliku valitsus-aparaadi loomiseks, ei suudetud kaitseliidule anda kindlamat organisatsiooni ja tegevust. Pääle sõja lõppu jäi kaitseliidu tegevus soiku. Kuigi ametlikult alale

jäi endine organisatsioon ja relvad kaitseliitlaste kätte, ei avaldunud kaitseliidu tegevus väliselt milleski.

Uue tõuke kaitseliidu elustamiseks andsid 1. detsembri sündmused 1924. aastal. Kommunistide poolt väljamaalt saadud ainelisel toetusel ja väljamaal viibivate Eesti kommunistide osavõtmisel korraldatud riigipöörde katse näitas kõigile, et tugev kaitseliit on meie sisemiseks julgeolekuks hädasti tarvilik.

Algas suur tung kaitseliitu. Kõik riikiselt mõtlejad kodanikud tahtsid korraldusest aktiivselt osa võtta. Senine kaitseliidu põhikirj ei vastanud enam nõuetele. Ülemjuhataja kindral Laidoneri poolt pandi detsembri esimestel päevadel maksma kaitseliidu ajutine põhikirj, mille alusel organiseerimistöö algas.

Kaitseliit varustati relvadega ja temale anti sõjaväeline organisatsioon. Jaotus väiksemates üksustes vastab kaitseväge omale, nimelt on kaitseliidus jaod, rühmad ja kompaniid. Viimased moodustavad malevkonna, kuna malevkonnad omakorda maleva.

Ajutise põhikirja asemel pandi maksma lõpuil kaitseliidu põhikirj, mis erikommisjoni poolt välja töötatud ja sõjanõukogus parandatud ning täiendatud.

Põhikirja järele allub kaitseliit, kui riigikaitse or-

Eesti riigivanema küllasõit

Foto Akel.

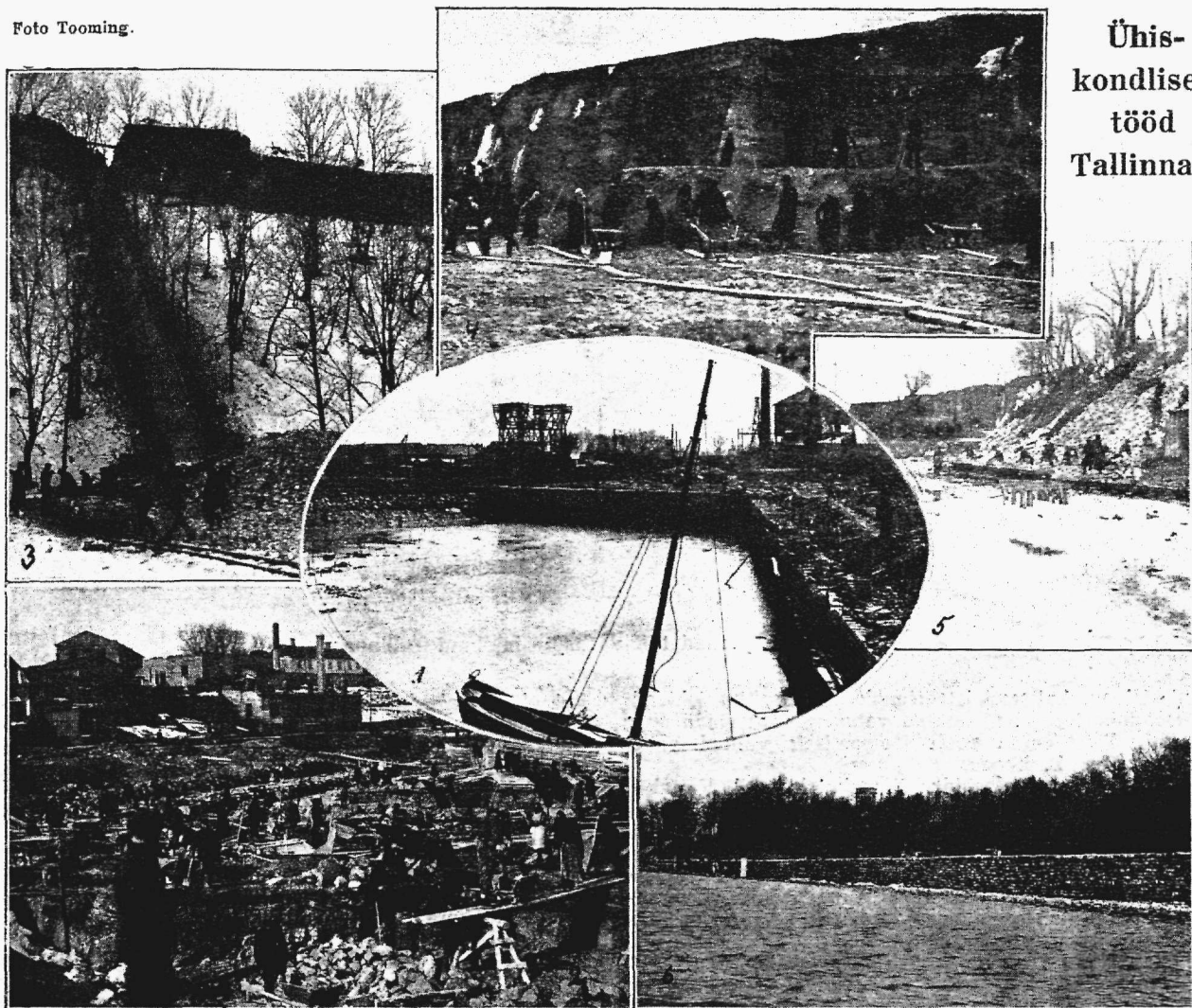
Läti päälinna Riiga.

1. Koolilapsed lippude ja lilledega tervitavad Segevoļdis. — 2. Lapsed toovad riigivanemale lilli. — 3. Rahvahulk Riias manifestatsioonil. — 4. Riigivanem J. Jaakson Läti Valgas. — 5. Lossitrepp Riias, ära ehitatud Eesti võõraste vastuvõtmiseks. — 6. Riigivanem paneb pärja sõdurite hauale, Riias. — 7. Läti sõdurite aukolonn. — 8. Eesti külalised ja Läti tähtsamad riigimehed võõrastetribüünil, jälgivad paraadi.

Foto Tooming.

Ühis- kondlised tööd Tallinnas.

1. Kalasadam töö lõpetusel. — 2. Töö kalasadamas täies hoos — 3., 4., 5. Marienbergi tee silutamine. — 6. Töö valmis.

Riigivanem ja saatkond Eestis, sõidu eel.

Ins. Seebauer, Läti, (esimene vasakult), Läti sõjaväeline esitaja Eestis (8:s. vasakult), Tallinna linnapää Uesson (9:s.); sõjamin. J. Soots (11:s.); Läti saadik Seskis (12:s.); riigivanem J. Jaakson (13:s); Merejõudude juhataja kapt. Saltzar (14:s.); välisminister K. R. Pusta (8:s. paremalt); pr. Seskis (6:s. paremalt); kindr. Tõrvand (3:s).

Kaitseliidu paraad tänava aasta maikuul Tallinnas.

ganisatsioon, kaitseministeeriumile. Kaitseliitu juhiavad: kaitseministri poolt nimetatud väbariigi kaitseliidu ülem ja kaitseliidu enese poolt ülemaaliselt valitud vanematekogu ja keskkogu.

Praegu on kaitseliidu ülemaks kolonel Rõska, tema staabiülemaks major Maide.

Kaitseliit kujutab enesest juba praegugi reaalse jõu, mis kindlustab sisemise julgeoleku. Komplekteeritud riigustavatest kodanikkudest, hästi varustatud relvadega, riietatud ühtlasesse ja nägusasse vormi, — ei jää kaitseliidu osad oma välimuse ega lõõgijõu poolest maha regulaarväeosadest.

Kaitseliidu võrk on loodud kogu riigis. Seni on moodustatud jala-, ratsa- ja tehniline kaitseliit. Linnades ja ka maal sünnib kaitseliidu õppetegevus vilunud ja asjatundlikkude õpetajate juhatusel. Alamate juhtide ettevalmistamiseks on praegu käimas kursused. Sõjalisi teadmisi lootab laiali ajakiri „Kaitseliitlane“, mis ilmub ühes sõjaasjanduse ajakirja „Sõduriga“.

Eriüksusena kuulub kaitseliitu „Kalevi kaitsemaleva“, mis asutatud Tallinna spordiselts „Kalevi“ juures. Nimetatud seltsist kasvas vabadussõja ajal kuulsusrikas „Kalevi Maleva“ pataljon ja ka esimese detsembri sündmuste puhul olid „Kalevi“ sportlastel nii suured teened korra jaluleaardmisel ja kaitseliidu kiirel organiseerimisel, et „Kalevi kaitsemalevale“ luba anti erilist vormi ikanda ja eritiüksusena kaitseliidule alluda.

Praegu kuulub kaitseliitu juba kaugelt üle kümnetuhande mehe. Organiseerimistöö ja kaitseliidu mõtte propageerimine aga kestab hoogsalt edasi, tuues kaitseliitu uusi kodanikke.

Asutamiskulude kaitteks võetakse seltskondliste organisatsioonide ettepanekul kaitseliidu hääks ühekordne maks kahesaja miljoni marga suuruses, mis käesoleval aastal tasuda tuleb. Edaspidi loodab kaitseliit elada oma sissetulekust, mis saadud pidudest, toetussummadest jne.

Kaitseliidu juhtiva keskkoha ruumideks omandati Tallinnas Kaarli tänaval kivimaja, kuhu asub kaitseliidu staap ja ladud. Soome eeskujul tahetakse ka meil luua eeskujulik signaalisatsiooni siissesääde, mis staapi kogu linnaga ühendab. Hädaohtu silmapilgul antakse keskkohast kõigile

kaitseliidu malevkondadele märguande kell, nii et kaitseliit võib mõne minuti jooksul välja ilmuda. Samuti asutatakse tähendatud majasse relvade ja laskemoona ladud ning garaažid soomusautode jaoks, mis kavatakse kaitseliidule muretseda.

Kaitseliit, mis nõuab palju vähemaid kulusid kui kaitseväge, kergendab ka kodanikkude maksukoormat, sest vastavalt kaitseliidu võitlusvõime tõusule võib alalist kaitseväge vähendada, kuid samal ajal kindlustab meie riikliku julgeoleku.

Ed. J.

Foto Parikas.

Kaitseliidu uus maja Tallinnas.

MEES, KES OLI NELJAPÄEV.

LUUPAINAJA.

G. K. CHESTERTON.

8

Kaheksas päätükk.

Professor annab seletust.

Kui Syme enda otsustavalt oli toolile asetanud professori vastu, kes samuti kindel ja otsustav ja kel kulmud üles tõstetud, silmalaud raskelt maas, siis valdas ta uuesti hirm. See arusaamatu mees säält pööraselt koosolekult oli kõige pääle vaatamata teda ometi taga ajanud. Kuna selle mehe üheks tunnuseks oli tema halvatus ja teiseks tema tagaajamine, siis võis see vastolu tema küll huvitavamaks teha, vaevalt aga rahustavamaks. Oli väike lohutus, et tema professori tabada ei suutnud, küll aga professor teda vähegi tõsisemal tarvidusel. Ta kallas terve tinakannu õlut alla enne, kui professor jõudis oma püüa maitstagi.

Üks võimalus hoidis teda ometi lootusrikkana, kuigi abituna. Ehk ei tähendanud see põgene mine ja tagasihutamine mitte kahtlustust, kõige pisematki mitte, vaid hoopis midagi muud. Ehk oli see mõni harilik komme ja viis. Hullumeelne traavimine oli ehk mingisugune sõprusavaldu, mida tema oleks pidanud mõistma. Ehk oli see mõnesugune rituaal. Võimalik, et kõiki uusi Neljapäevi nõnda mööda Cheapside'i taga aeti, nagu saadetakse säält pidulikult Londoni iga uut linnapäädki. Ta oli just parajasti arutusega ametis, kuidas selle asja ahvatlevat juurdlust alata, kui vastuistuv professor tal nii öelda sõna suust kahmas. Enne, kui Syme oma esimese diplomaatliku arupärimise sai väljendada, küsis vana anarhist äkki vähemagi ettevalmistuseta:

„Kas olete politseinik?“

Mida ka Syme oli oodanud, igatahes mitte midagi selletaolist jöhkrat ja rabavat. Isegi tema suur endavalitsus ei suutnud muud vastuseks leida kui ainult peaaegu totrat naljatust.

„Politseinik?“ ütles ta ebamääraselt naerdes. „Mis ajas teid mind politseinikuga ühendama?“

„Asi oli väga lihtne,“ vastas professor rahulikult. „Minu meelest olite politseiniku moodi. Seda arvan praegugi veel.“

„Võtsin ehk eksikombel kusagilt restoraanist politseiniku kübara?“ küsis Syme metsikult irvitades. „Olen ehk juhuslikult mõne numbri endale kuhugi tasku pistnud? On mu saabastel niisugune uuriv välimus? Miks peaksin olema politseinik? Laske mind parem olla postimees.“

Vana professor raputas tõsiselt pääd, mis ei annud mingit lootust, kuid Syme jatkas oma närvilist pilget:

„Aga võib olla ei mõistnud ma teie Saksa mõttetarkuse peensusi? Võib olla on politseinik

teil mõni relatiivne mõiste? Evolutsiooniliselt mõistes, armuline härra, areneb ehk ahv järkjärgult nii tähelepanemata politseinikuks, et mina kunagi ei mõista õiget vahet teha. Ahv on ikka võimalik politseinik. Võib olla on mõni preiligi Clapham Commonil võimalik politseinik. Kuid mina ei mõelnud niisugust võimalikku politseinikku. Ma ei mõelnud üldse mingit olevust Saksa mõttes.“

„Kas olete politsei teenistuses?“ küsis vanamees ja ei võtnud Syme'i meeleheitlikku pilget teatavakski. „Kas olete salapolitseinik?“

Syme'i süda muutus kiviks, kuid tema nägu jäi endiseks.

„Teie oletus on naeruväärt,“ hakkas ta. „Mis pagana pärast. . .“

Vanamees lõi oma halvatud käega ägedalt vastu tudisevat lauda nii, et see peaaegu oleks murdunud.

„Kas kuulsite minu otsekohest küsimust, te, lobiseja nuuskur?“ hüüdis ta kõrgel, hullumeelsel häälel. „Kas olete salapolitseinik või mitte?“

„Ei ole,“ vastas Syme toonil, nagu seisaks ta põomislaua.

„Vanduge,“ ütles vanamees, kummardudes üle laua tema poole, surnud nägu vastikult nagu elavamaks muutudes. „Vanduge! Vanduge! Kui valet vannute, hukkute. Kas tahate, et kurat teie matusel tantsiks? Kas tahate, et luupainaja teie kalmul istuks? Kas mõistate mind läbi ja läbi? Teie olete anarhist, pommipilduja! Ometi, — kas te siiski kuidagi mõni salapolitseinik ei ole? Teie ei teeni Briti politseis?“

Kaugele üle laua toetas ta oma küünarnuki ja pani vaba suure käe lapiti kõrva ääre.

„Mina pole Briti politsei teenistuses,“ vastas Syme pöörase rahuga.

Professor langes seljakile oma toolile, silmis nagu uudishimulikult sõbralik pettumus.

„Kahju,“ lausus ta, „sest mina olen seda.“

Syme kargas üles nii, et pink mürinal tagasi läks.

„Sest et teie olete mis?“ kogeles ta. „Mis olete?“

„Mina olen politseinik,“ ütles professor ja naeratas esimest korda laialt ja laskis silmad läbi prillide särada. „Aga kuna teie politseinikku peate relatiivseks mõisteks, siis ütlen, et minul pole seega midagi tegemist. Mina seisan Briti politsei teenistuses, aga kuna teie kinnitate, et teie seda pole, siis võin ainult üht öelda: koh-tasin teid pommipildujate klubis. Arvan, pean te arreteerima.“ Ja nende sõnadega pani ta Syme'i ette lauale just samasuguse sinise kaardi,

nagu temal endalgi vestitaskus — politseivõimu sümboli.

Silmapiilguks oli Syme'il tundmus, et maailm on pää päale pöördunud, et kõik puud kasvavad allapoole ja et tähed säravad tal jalge all. Sellele järgnes pikkamisi vastupidine veendumus. Viimased kaksikümmed neli tundi oli maailm tõepoolest pää pääl seisnud, nüüd oli ta jällegi õieti pöördunud. See saatan, kelle eest ta kogu päeva põgenenud, polnud keegi muu kui tema oma vanem vend, kes asub praegu tema vastu teisel pool lauda ja naerab talle näkku. Ta ei nõudnud temalt esiotsta mingid lähemaid seletusi, tundis ainult õnnelikku ja pöörast tõsiasja, et see vari, mis teda hävitava ähvardusega taga kiusas, on ainult tema sõbra vari, mis püüdis temaga kaasa. Samuti teab ta, et tema oli niisasti hullumeelne kui vaba inimene. Haigusest paranemisega käsikäes käib ikka teatud tervendav alistumine. Niisuguses olukorras tuleb silmapilk, kus on võimalik ainult kolm asja: esiteks — saatanliku uhkuse jätkamine, teiseks — pisarad ja kolmandaks — naer. Syme'i isekus hoidus alguses kindlasti esimese poole, siis aga andus ta äkki kolmandale. Ta võttis taskust oma enda sinise kaardi ja heitis selle lauale; siis viskas ta oma pää selga nii, et tema kollase habeme terav ots peaaegu vastu lage sihtis, ja pistis laginal naerma.

Isegi ses kitsas koopas, mis alati täidetud nugade, taldrikute ja kannude kolinaga ning karjivate hääldetega, äkiliste riidudega ja müraga, isegi siin tundus Syme'i naerus midagi nii hoimeerilist, et nii mõnigi pooljoobnu ümber vaatas.

„Mida naerate, härra?“ küsis keegi imestav dokitööline.

„Iseend,“ vastas Syme ja andus uuesti oma meeoleolu tormilisele reaktsioonile.

„Võtke end kokku,“ ütles professor, „muidu lähete hüsteeriliseks. Jooge veel õlut. Mina teen kaasa.“

„Teil on ju alles piim joomata,“ tähendas Syme.

„Piim,“ ütles teine põhjatu ja hävitava põlgusega, „minu piim! Arvate teie, et ma veel silma heidan sellele solgile, kui olen anarhistide silmapiirist väljas? Siin toas oleme kõik kristlased,“ ütles ta, kuid lisas ringi vaadates kohe juure: „kuigi mitte just väga kindlad. Piima juua? Igavene saatan, muidugi, küllap mina ta juba joon!“ hüüdis ta ja tõukas klaasi üle laua-serva: puruneva klaasi kõlmin ja valge oja, muud midagi.

Syme vahtis talle õnnelikus uudishimus otsa.

„Nüüd mõistan,“ hüüdis ta, „muidugi, te pole ju sugugi vana.“

„Siin ei või ma oma nägu eest ära võtta,“ vastas professor de Worms. „See on peenelt väljatöötatud leidus. Mis aga minu vanadusse

puutub, siis — viimasel sünnipäeval olin kolmkümmed kaheksa.“

„Jah, kuid ma tahtsin öelda,“ rääkis Syme kärsitult, „et ega teiega midagi muud ei ole.“

„On,“ vastas teine rahulikult, „kannatan nohu käes.“

Syme naeris ja naeris, sest ses oli säärane lunastav kergendus. Ta naeris halvatud professori üle, kes polnud midagi muud kui noor seks rietatud näitleja näitelava valgustuse tarvis. Kuid ta tundis, et praegu võiks ta pipratoosi ümbermineku üle samuti naerda.

Valeprofessor jõi ja silitas oma habet.

„Kas teadsite,“ küsis, „et Gogol oli üks meie omist?“

„Mina? Ei, ei teadnud,“ vastas Syme pisut üllatatult. „Aga teie teadsite?“

„Surnu võib sama palju teada nagu minagi,“ vastas mees, kes nimetas end professor de Wormsiks. „Mina arvasin, et president mõtleb mind ja olin kõige päale valmis.“

„Ja mina arvasin, et ta räägib minust,“ ütles Syme muretul naerul. „Hoidsin kogu aeg revolvrät peos.“

„Samuti ka mina,“ ütles professor vihaselt; „nähtavasti ka Gogol.“

Syme lõi karjudes vastu lauda.

„Tähendab, meid oli sääli kolm!“ hüüdis ta. „Kolm seitsmest, see oleks juba jõud! Kui ainult oleksime teadnud, et oleme kolmekesi!“

Professor de Wormsi nägu tumenes ja ta lõi silmad maha.

„Olime kolmekesi,“ ütles. „Aga kui meid oleks olnud ka kolmsada, ometi poleks me võinud midagi teha.“

„Isegi siis mitte, kui meid oleks olnud kolmsada nelja vastu?“ küsis Syme valjult irvitades.

„Ei,“ vastas professor kainelt, „isegi siis mitte, kui meid oleks olnud kolmsada Pühapäeva vastu.“

Ja juba paljas see nimi tegi Syme'i külmaks ja tõsiseks; tema naer suri südames enne kui huulil. Unustamatu presidendi nägu kerkis äkki selgelt nagu mõni värviline päevapilt ta silme ette ja ta märkas vahet Pühapäevas ning tema kaasjooksikuks: kuna nende näod, kuigi metsikud ja õudsed, mälestuses kord-korralt ikka segasemaks muutusid, nagu iga hariliku inimese nägugi, näis Pühapäeva oma kauguses aina elavamaks saavat, nagu omandaks kellegi näomaal järkjärgult elu.

Silmapiilguks vaikisid mõlemad ja siis kostis Syme'i kõne kerge kahinaga, nagu kihiseks vahutav schampanja.

„Professor,“ hüüdis ta, „see on väljakannatamatu! Kas kardate seda meest?“

Professor tõstis oma rasked laud ja vaatas Syme'ile otsa laial, avameelsel pilgul oma sini-seist silmist, milles helkis peaaegu ingliline ausus.

„Jah, kardan,“ ütles ta tasa. „Ja teie samuti.“ Silmapilguks oli Syme tumm. Siis tõusis ta sirgelt jalule, nagu oleks teda teotatud, ja viskas tooli endast eemale.

„Jah,“ lausus ta kirjeldamatul häälel, „teil on õigus: mina kardan teda. Seepärast aga vannun jumala nimel — otsin seda meest, kuni ta leian, ja annan talle vastu lõugu. Kuigi oleks taevast tal trooniks ja maakera jalajäriks, mina vannun, et ta maha kisun.“

„Kuidas?“ küsis professor pärani silmil. „Miks?“

„Sest et teda kardan,“ ütles Syme; „ja ükski inimene ei peaks midagi maailma jätma, mis talle hirmu päale ajab.“

De Worms vaatles teda juhmi imestusega. Ta tahtis rääkida, kuid Syme jätkas madalal häälel, milles tundus salajane vaimustus:

„Kes alanduks nii, et võidelda nendega, kes temas hirmu ei sünnita? Kes tahaks rüvetuda säärase igapäevase ja raha eest poksija vaprusse? Kes tahaks olla hirmutu nagu puu? Võitle selle vastu, mida kardad. Kas mäletate seda juttu Inglise vaimulikust, kes andis viimast jumalaarmu Sitsiilia röövlile? Teate, mis ta oma surmavoodil ütles: Raha pole mul teile anda, küll aga nõu kogu eluajaks — käsi mõõgapidemel ja ikka ülespoole lüüa. Samuti ütlen mina

ka teile: lööge ülespoole, kui tahate tabada tähti.“

Teine vahtis lakke, mis oli üks tema nuketest.

„Pühapäev on kinnistäht,“ ütles ta.

„Te näete teda langeva tähena,“ ütles Syme ja pani kübara pähe.

Tema liigutuse kindlus ajas ka professori ebamääraselt jalule.

„Kas teil on mõni kavatsus,“ küsis ta kuidagi häätahtlikus jahmatuses, „kuhu tahate minna?“

„Mul on kavatsus,“ vastas Syme lühidalt, „mina lähen takistama, et Pariisis seda pommi ei visataks.“

„Kas teil on aimu, kuidas seda teha?“ küsis teine.

„Ei,“ ütles Syme endise kindlusega.

„Mäletate muidugi,“ jätkas nõndanimetatud de Worms, kuna ta ise oma habet kiskus ja aknast välja vaatas, „et kui me ülepää-kaela säält ära tulime, jäi kogu kuritöö markii ja dr. Bulli hooleks. Markii sõidab praegu vististi juba üle kaanali. Aga kuhu ta läheb, või mis ta mõtleb teha, seda teab vaevalt presidentki, meie aga mitte mingil kombel. Ainuke, kes seda teab, on dr. Bull.“

„Pagan võtku!“ hüüdis Syme. „Ja kus tema on, sedagi ei tea me.“

Endine Peterburi Eesti Spordiselts.

Foto Vannas.

Kõige vanem kehakultuurilistest seltsidest, oma juubelit pühitsemas Tall. Ühiskondlise maja trepil.

„Teame,“ ütles teine imelikul, nagu mõttetul näol, „mina tean.“

„Kas mulle ütlete?“ küsis Syme ahnel pilgul.

„Viin te sinna,“ ütles professor ja võttis oma kübara varnast.

Syme vahtis teda nagu kangestunud ärevuses.

„Mida mõtlete teha?“ küsis ta teravalt. „Kas tulete minuga kaasa? Tahate riskeerida?“

„Noormees,“ ütles professor lõbusalt, „mulle teeb nalja näha, et peate mind argpüksiks. Mis süü puutub, siis ütlen teile midagi, mis on täiesti teie oma filosoofilise sõnamulina sarnane. Teie arvate, et on võimalik presidenti maha kiskuda. Mina aga tean, et see on võimatu, seepärast läheden katset tegema.“ Ja kõrtsiust avades astusid nad välja vingesse tuulde ning läksid üheskoos tumedaile tänavale, mis asusid dokkide juures.

Suurem hulk lund oli sulanud või porri talutatud, kuid siin-sääil paistis temast pimeduses veel mõni laik ennem hallina kui valgena. Kitsad tänavad olid täis lõga ja veelompe, milles ebamääraselt peegeldusid laternatuled ja juhtumisi ka tükike mingisugust teist, allalangenud ilma. Syme tundis enda ses vahelduvas valguse ja varjude virvenduses peaaegu pimestatuna, aga tema kaaslane sammus priskelt tänava lõpu poole edasi, kus helkis paar tolli valgustatud jõepinda tuli-kangina.

„Kuhu lähete?“ päris Syme.

„Läheden just praegu ümber nurga vaatama, kas dr. Bull on juba voodis või mitte. Tema on väga hügieeniline ja läheb vara puhkama.“

„Dr. Bull!“ hüüdis Syme. „Kas elab ta siin ümber nurga?“

„Ei,“ vastas sõber. „Tõepoolest elab ta siit kaugel eemal, teisel pool jõge, aga võime siit näha, kas ta on juba magama läinud või ei.“

Ümber nurga pöördudes läksid nad jõe ääre, mis tuledega täis tipitud, ja siit näitas professor kepiga üle teisele poole. Nende vastu lõunapoolsel Themse kaldal lähenes veele, peaaegu selle kohal kummardudes, valgustatud akendega ülekülvatud hoonete rägü, mis tõusis nagu mõni tehase korsten otse pöörasesse kõrgusse; eriti torkas silma üks hoonemürakas, mis oli nagu sajasilmaline Paabeli torn. Syme polnud kunagi Ameerika pilvelõhkujaid näinud, siin tundus, nagu silmitseks ta neid unes.

Sel silmapilgul, mil ta vahtis, kustust neist lugematuist tuledest äkki kõige kõrgem, nagu oleks must hoonemürakas seega tahtnud mingit märku anda.

Professor löi kotsal virru ning peksis kepiga vastu saabast.

„Oleme hiljaks jäänud,“ ütles, „tervishoidlik doktorihärra läks magama.“

„Mida seega arvate?“ küsis Syme. „Kas elab ta siis sääil ülal?“

„Just,“ ütles de Worms, „selle akna taga,

mida enam ei näe. Tulge, läheme sööma. Homme hommikul peame tema poole minema.“

Sõna lausumata läksid nad mitmest kõrvaltänavast läbi, kuni jõudsid East India Dock Roadi helendusse ja mürasse. Professor näis ümbritsevaid paiku tundvat, ta läks kuhugi, kus heledasti valgustatud ärid oma akendereaga lõppesid ja nende asemele asus rahu ja videvik, milles leidis vana valge võörastemaja, jalga kakskümmend tänavast eemal.

„Häid Inglise võörastemaju leidub igalpool nagu kivistunud jäänuseid,“ seletas professor. „Millalgi leidsin viisaka paiga isegi West Endist.“

„Arvan,“ ütles Syme naeratades, „see on vastav viisakas paik East Endis.“

„Seda ta on,“ ütles professor auvärselt ja astus sisse.

Siin sõid nad ja magasid pärast põhjalikult.

Oad ja sealiha, mida need imelikud inimesed hästi mõistsid valmistada, ning imestusväärne Burgundia viin, mis keldrist voolas, kroonis Syme'i uut sõprust ja andis lohutust. Kogu möödunud proovitules oli kõige suuremaks ristiks üksindus ja võimatu oli sõnu leida, millega väljendada kuristikku üksinduse ja teadvuse vahel, et sul on kaasvõitleja. Arvuteadusega võib nõus olla, et kaks korda kaks on neli. Kuid kaks pole kaks korda üks; kaks on kakstuhat korda üks. Seepärast pöördubki maailm, hoolimata sajast halbusest, ikka ja jälle ühe naise pidamisele tagasi.

Nüüd võis Syme lõpuks kogu oma uskumatu loo kellelegi ära jutustada, alates seega, kuidas Grégory ta endaga sinna väiksesse trahteri kaasa oli võtnud. Ta kõneles mõnusalt ja üksikasjaliselt, kõneles lohkavas monoloogis, nagu see sünnib ainult väga vanade sõprade vahel. Omalt poolt polnud ka see, kes kehastas professor de Wormsi, sugugi sõnakehvem. Ja tema lugu oli umbes sama totter nagu Syme'i omagi.

„Teie leidus enda moonutamiseks on laimatu,“ ütles Syme ja tõstis Mâconi klaasi. „Hulga parem kui va' Gogoli oma. Algusest saadik kohe paistis tema liig karvane.“

„See oleneb kunstiteoonia vahest,“ vastas professor mõttikult. „Gogol oli idealist. Tema valmistas nii öelda anarhisti abstraktse, ideaalse kuju. Mina aga olen realist. Mina olen portreemaalija. Tõepoolest ei vasta aga ütlus — portreemaalija — täiesti asjale. Õigem — mina olen portree ise.“

„Ma ei mõista teid,“ ütles Syme.

„Mina olen portree,“ kordas professor. „Olen kuulsas professor de Wormsi portree, kes elab, arvan, Neapelis.“

„Arvate, et olete tehtud tema nägu,“ ütles Syme. „Aga kas tema teab, et teie tema nina kurjasti tarvitate?“

„Tema teab seda väga hästi,“ vastas sõber lõbusalt.

„Aga miks ta siis teid ei paljasta?“

„Mina paljastasin tema,“ vastas professor.

„Seletage lähemalt,“ ütles Syme.

„Häämeelega, kui teil midagi selle vastu pole,“ vastas kuulus väljamaa filosoof. Kutse poolest olen näitleja ja minu nimi on Wilks. Näitlejana keerlesin igasuguste boheemlaste ja nadikaelte keskel. Puutusin kokku võiduajamiste äärilmaga, kunstilma jätistega, poliitiliste põgenejatega. Kuhugi võõrsile põgenenud unistajate salaurkasse viidi mind viimaks suure Saksa nihilisti ja filosoofi, professor de Vormsi juure. Pääle tema välimuse ei pannud ma midagi lähemalt tähele, aga seda õppisin hoolega tundma, kuigi see oli nii vastik. Mõistsin ainult nii palju, et tema oli tõestanud: hävitav algus maailmas on jumal; siit järeldades toonitas ta metsikut ja püsimatut energiat, mis kisuks kõik asjad tükkideks. Energia, ütles, see on kõik. Tema oli jalutu, lühikese nägemisega ja osalt halvatud. Teda kohates olin kergemeelses tujus ja ta oli mulle sedavõrd vastik, et otsustasin teda jäljendada. Oleksin olnud joonistaja, siis oleksin tast pilkepildi teinud. Kuid olin ainult näitleja ja võisin ainult pilkepildi näidelda. Tegin enda seks, mida võiks nimetada vana professori räpase isiku metsikuks liialduseks. Kui ruumi astusin, mis täidetud tema pooldajatega, siis arvasin, et mind võetakse naeruga vastu, või kui nad oma poolehoidus liig kaugele läinud, siis meelepahatormiga säärase teotuse pärast. Võimatu aga on kirjeldada üllatust, mida tundsin, kui mind sisse astudes vastu võeti aupakliku vaikusega, millele järgnes imetlussumin niipea, kui oma suu avasin. Tõsise kunstniku vanne oli mu tabanud: olin olnud liig peen, olin olnud liig õige. Nemed arvasid, et mina olen tõepoolest suur nihilismi professor. Mina olin sel ajal tervete meeltega noormees, kuid pean tunnistama — see oli mulle raskeks hoobiks. Aga enne kui täiesti jõudsin end koguda, jooksid mõned minu imetlejad vihast keedes mulle vastu ja ütlesid, mind olevat kõrvaltoas avalikult teotatud. Küsisin asja üle lähemalt järele. Selgus, et keegi häbematu oli enda minu naeruväärse jäljendina riietanud. Olin joonud rohkem kui hädä vahuveini ja silmapilkses hullustuses otsustasin kogu seisukorra läbi mängida. Järelikult pidid teineteist kohtama siinse seltskonna täht ja minu enda ülestõstetud kuldud ja tardunud silmad, sest tõeline professor astus juba sisse.

„Vaevalt tarvitseb mul öelda, et sündis kokkupõrge. Ümbritsevad pessimistid vaatasid kokkuvõttelt ühelt professorilt teisele, et mõista, kumb meist on tõepoolest nõdrem. Kuid mina võitsin mängu. Vana mees oma viletsa tervisega, nagu oli seda minu võistleja, ei suutnud kuidagi nii mõjuvalt nõder olla, nagu oli seda noor näitleja oma paremais aastais. Mõistate — tema oli tõepoolest halvatud ja kuna ta selle piiratud

võimalusega tegutses, ei saanud ta nii naljakalt halvatud olla nagu olin mina. Siis püüdis ta mind hävitada vaimliselt. Astusin talle teatud lihtsa nükkega vastu. Kui ta midagi ütles, millest ükski pääle tema enda aru ei saanud, siis vastasin temale midagi, millest ma isegi aru ei saanud. „Ei oska kujutella, ütles, et oleksite võinud leida põhimõtte: evolutsioon on ainult negatsioon, peitub ju temas vahelülitu intruduktsioon, mis on eristamise olluslik osa“. Vastasin üsna põlglikult: „Seda kõike olete Pinckvertist ilusasti välja lugeanud; mainitud märkus, et involutsioon eugeniaalselt funktsioneerib, on Glumpe poolt juba ammu teostatud“. Asjata oleks tähendada, et ilmas pole kunagi mingisugust Pinckverti ja Glumpet olnud. Minu üllatuseks näisid aga ümbritsevad imetlejad neid nimesid väga hästi mäletavat ja professor, kes leidis, et teaduslik ja saladuslik meetod ta kergesti võitluses hoolimatu vaenlasega alla jätab, pöördus rahvaliku nalja juure abi otsima. „Näen, irvitas, teie jääte võitjaks, nagu petis siga Aisopis“. „Ja teie kaotate, nagu siil Montaigne'is“, vastasin naeratades. Asjata oleks juure lisada, et Montaigne'is pole mingit siili. „Teie nali ripatub“, ütles, „nagu ripatub varsi teie habegi“. See pääle polnud mul mingit mõistlikku vastust, sest see oli õige ja üsna tabav. Kuid naersin südamest ja vastasin huupi: „Nagu panteisti saapadki“, ja keerasin siis kannal ringi kogu võidurõõmu auväarsusega. Õige professor visati välja, aga mitte vägivaldselt, kuigi keegi üsna tasakesi katsus tema nina pääst ära tõmmata. Nüüd võetakse teda arvatavasti kogu Euroopas kui lõbusat petist vastu. Tema ilmne tõsidus ja viha, pange tähele, teevad ta ainult huvitavamaks.“

„Noh,“ ütles Syme, „suudan mõista, et te üheks ööks endale vana, räpase habeme ette panite, kuid et te teda enam kunagi eest ära ei võta, sellest ei saa ma aru.“

„See on minu loo teine osa“, ütles professori jäljendaja. „Kui seltskonnast aupaklikkude kiiduvalduste saatel lahkusin, luukasin mööda pimedat tänavat edasi, lootes, et ma varsi jõuan sinnamaale, kus jälle võin hakata inimese viisil käima. Oma imestuseks tundsin ümber nurga pöördudes kätt oma õlal ja ümber vaadates nägin, et mind katab hiiglasuure politseiniku vari. Tema ütles, mind kutsutavat. Mina võtsin halvatud inimese seisangu ja karjusin peenelt Saksa murrakus: „Jah, mind kutsutakse — selle maailma rõhutatud kutsuvad mind. Teie arreteerite mu seepärast, et olen suur anarhist, professor de Worms.“ Politseinik luges rahulikult käshoitaivat paberit. „Ei, sir,“ ütles ta viisakalt, „vähemalt mitte üsna nõnda. Mina arreteerin te seepärast, et te see kuulus anarhist, professor de Worms, ei ole.“ See süüdistus, kui ta üldse oli kriminaalne, oli kahest oletatavast kõige kergem, ja nõnda läksin ametnikuga kaasa, pisut kaheldes

Fenno-Ugria.

Soome-Ugri kultuurileht. Nr. 1. 1925. a. Päätoimetaja: Matti Pesonen. Eesti edustaja toimetuses: V. Grünthal-Ridala.

Läinudsuvine Tallinna kultuurikoosolek avaldas soovi ühise Soome-Ugri rahvaste ajakirja põhendamiseks, mis oleks Soome-Ugri hõimude lähenemise püüete keskkohaks ja avaldajaks, ja mida kõik sugurahvad võimalust mööda toetaksid. Ühtlasi paluti Soome edustajaid nii palju kui võimalik selle soovi teostamise eest hoolitseda. Soomluse liidu sugurahva osakond, mis paar aastat tegevust on avaldanud ja oma kohast sugurahvaste asja harrastanud ja mille ülesandeks nüüd kultuurikoosoleku käsitletud suguraha asjade eest hoolitsemine Soomes on saanud, on Soome-Ugri kultuurilehe teostamisest kinni hakanud. Sugurahvaste osakonna vallitud toimikond on nüüd lehe esimese numbrini valmis saanud ja avaldab ta.

Lehe nimi on „Fenno-Ugria“, Soome-Ugri kultuurileht ja ta ilmub osalt Soome, Eesti ja Ungari keeli. Toimetuse moodustavad Matti Pesonen, Rafael Engelberg, T. J. Itkonen, Alfred Jotuni, Yrjö Loimaranta, Alpo Sailo, A. O. Väisänen, V. Grünthal-Ridala, Jozsef Farago ja Igon Mossheg. Pääle selle on lehel hulka alalisi kaastöölisi Soomes, Eestis ja Ungaris. Leht ilmub 4 korda aastas, vähemalt 32 lehekülge number, ja asjaolusid mööda piltidega. Tellimise hind on 235 Emk. aastas.

Lehe esimene number on 80-leheküljeliseks brošüüriks paisunud. Pääle toimetuse kirjutuse lugejale sisaldab ta järgmist: Rafael Engelberg, Fenno-Ugria (luuletus), eestistanud V. Ridala ja Ungari keele tõlkinud Jozsef Farago. Matti Pesonen, Soome-Ugri rahvaste kultuuriliitlus, K. J. Ståhlbergi pilt. Rafael Engelberg, Vana hariduse mees (luuletus John Abercomby mälestuseks), Jozsef Farago, Mor Jókai (100 aasta mälestus), V. Grünthal-Ridala, Anna Haava (60 aasta mälestus), F. R. Fählmann, Koit ja Hämarik, Mihaly Jungertsi usutlus, edasi teated, arvustused, uudised ja mitmesugust.

„Fenno-Ugria“ on huvitav ja tähelepanuväärne uus ajakirjade hulgas. Kuna mitte ainult Soome-Ugri kultuuri töötajana kui seesugune ei tööta, vaid samuti teatavas määras seda kultuuri väljaspool maailmas edustab, siis on selge, et seda ettevõtet peaks kõigis kolmes sugumaas nii sisuliselt kui majanduslikult toetama.

Lehte võidakse tellida postitalituselt, raamatukauplustelt, usaldusmeestelt ja otsekohe haridusministeeriumi kooliosakonna juh. G. Olukult, Tallinn, haridusministeerium.

küll, kuid hirmuta. Mind viidi mitmest toast läbi ja viimaks politseiohvitseri ette, kes mulle seletas, et anarhismi keskkoha vastu olevat tõsine sõjakäik ette võetud ning et minu edurikas maskeerimine võiks avaliku korra kindlustamiseks väga kasulik olla. Tema pakkus mulle hää palga ja selle sinise kaardi. Kuigi meie kõnelus oli lühike, ometi mõjus ta minusse mehena, kel tüse aru ja mõistus. Aga ma ei tea temast palju rääkida, sest. . .“

Syme pani noa ja kahvli käest.

„Tea,“ ütles, „sest rääkisite temaga pimedas toas.“

Professor de Worms noogutas pääd ja tühjendas oma klaasi.

(Järgneb.)

Pilt 1. Esimene kirjamark maailmas, sai tänavu 6 mail 85 aastat vanaks. Pilt 2. Hawaii sinine, 2 cent, 1851. a. väljaanne. Ferrari margikogus leiduva eksemplari eest makseti 2½ miljoni marka. Pilt 3. Üks haruldasematest markidest „Sinine Mauritius“.

Kirjamarkidest ja margikogumisest.

Tänapäeva postiasjandust ei saa endale ette kujutada ilma postisaadetistele liimitava kirjamargiga, mis postikulude õendamiseks üldiselt tarvitusel. Ja ometi oli veel sada aastat tagasi kirjamark tema praegusel kujul tundmata. Tänapäev ostame endale lähemas poes kirjamargi, liimime ta ümbrikule ja viskame kirja lähemasse postikasti, kuna meie esivanemad saja aasta eest pidid iga kirja pärast jalutama postijaama — kirja saatekuludid maksma.

Saatekulude tasumise tõenduseks tegi ametnik kirjalale märkuse või vajutas kirjalale vastava templi. Üksikutes riikides ja linnades tarvitati ka iseäralise märkiga (frankotempliga) varustatud paberpoognaid ettemaksetud postikulude tõendamiseks.

Kirjamargi kodumaa on Inglismaal. Tema isana nimetatakse sir Rowland Hilli, kes 13. veebruaril 1837. a. Briti postivalitsusele esitas kava, milles soovitas tarvitusele võtta frankotempliga varustatud kirjaümbrikke ning väikese paberist nelinurke, millele kirja saatekulu suurus pääle trükitud; paberitükikese teine külg pidi kuiva liimiga olema kaetud, et võimaldada tema kirjalale kleepimist. Eeltöodes möödus mõni aasta — oli ju terve postikorraldus vaja muuta — ja 6. mail 1840. a. lasti müügile esimene kirjamark.

Esimene kirjamark kujutab mustas vasetrükis valgel vesimärgiga paberil kuninganna Victoria't profiilis. Margi hind on 1 penny. Veel samal aastal seltsib mustale 1-pennilisele sinine 2 peaci.

Suur-Britannia eeskujul järgneb esimesena Helveetia; sääl on postikorraldus üksikute kantonite käes: Zürichis ja Genfi kantonid võtavad kirjamargi tarvitusele 1843. a.; Baseli kanton 1845. a. Aastal 1847. omandab ta kodanikuõigused teisel pool ookeani — Ühisriikides ja Brasiilias; 1849. a. — Prantsusmaal, Belgias ja Baiiris. Nüüd algab kirjamargi kiire võidukäik ning varsi on ta üle terve maailma levinud.

1925. a. alguseks oli üldse ilmunud 43.000 mitmesugust kirjamarki. Kui meie siia juure arvame väärtrükkid, paberi, värvi jne. iseäraldused, siis saame kaudelt üle 100.000 variandi!

Kirjamarkide ilmale tulekuga oli alus pandud nende kogumisele. Nagu kirjamark, nii on ka esimesed margikorrajad pärit Inglismaalt. Alguses juhuslikku iseloomu kandes, areneb korjamissport vähehaaval oomoodi teaduseks, mida philatelia ja timbroloogia nime all tuntakse. Filatelidid — margikorrajad organiseeruvad ühinguteks; ilmuvad oma häälekandjad — esimene neist „The Monthly Advertiser“ jällegi Inglismaal, Liverpoolis. Umbes sama aja paiku antakse Pariisis välja esimene margi hinnakiri, mis suureks sündmuseks.

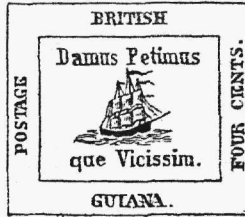
Läinud aastasaja kuuekümnendad aastad on margikogumise hiilgeajaks — maailma kuulsamad filatelid kuuluvad sinna aegjärku. 1890. aastal, Inglise „one penny“ 50-aastase juubeli puhul, korraldatakse esimene margikogude näitus; aasta hiljem omandab Briti

Muuseum Taplingi kollektsiooni, milles üle 100.000 margi. Siin, võib ütelda, on margikorjajail juba igalpool kodanikuõigused.

Ilmasõja päevil ollakse kindlas arvamises, et on tulnud filatelia surmatund. Kuid tehakse rahu ja kõige pessimistlikumad kahtlused on pettunud — korjamis-sport on vaid uurt jõudu kogunud päev-päevalt suurendades oma poolehoidjate peret. Praegu arvatakse tõsiseid kogujaid 3 miljoni ümber olevat, kes suuremalt jaolt ühingutesse ja ringidesse koonduvad. Ilmub õige palju eriajakirje, uurimistõid markide üle jne. Mis puutub eriti Eestisse, siis on siin viimane aeg rohkem elavust toonud — Tallinnas on kolm filatelistlikku seltsi; kavatakse hakata eestikeelset margiajakirja välja andma.

Esimeste margikorjajate päale vaadati kui narride päale; nende toimimist võrreldi lapsemänguga. See vaade pole ka praegu laide hulkade seast kadunud. Muratakse harilikult selle üle pääd, mis jaoks neid paberilipakaid kogutakse, mida need tihti määrdinud paberitükid kogujale võivad pakkuda. Katsume siin lühidalt valgustada küsimust margikorjaja seisukohalt.

Veel hiljuti pooldati üldiselt seisukohta, et õppivale noorsoole margikorjamist lubada ei tohi — see viivat laste mõttet kõrvalistele ainetele ja takistavat õppimise edukust. Mõõdusid aastad, ning paljud pedagoogid jõudsid otsusele, et järjekindl korjamine arendab tähtsal määral korralikkuse- ja puhtusetunnet — muidugi ei tohi korjamisehümu lasta liialduseni minna, mis tõesti kahjulik. Teisest küljest ei tohi ka margikogumise mõistet võtta lihtsalt mehaanilise korjami-

Briti Guiana 1856 a. sinine neli tsenti. Sama väljaande tumepunane üks tsent on kõige kallim mark maailmas; tema eest makseti Ferrari oksjonil 7 miljoni mrk.

sena. — Vähe sellest, et margid kogutud, nad peavad ka olema korraldatud. Margikogu korraldamises maade, riikide, ilmaosade, aegjärgkude, ajalooliste ja kunstiliste sihtjoonte järele seisabki kogumise kasvatustlik pääväärus. Kogujale, kes vähegi teadlikult talitab, on margikogu allikaks, millest võib ammutada teadmisi õige laialdastel aladel; nimetame ainult ajalugu, maade- ja loodusteadust.

Noorsoo ajaviitest on saanud lõbu ja meelelahutus vanadele, kes margikogumises kosutus otsivad ja ka leiavad. Juhtub isegi sageli, et arstid, kes ise kollektsionärid, väimlisest tööst kurnatutele soovivatavad seda sporti, mis pingul erkusid rahustades tervekstegevalt mõjub. Ja töö poolest: iga korjamisvastanegi on sunnitud nõus olema sellega, et markide kunstilises ja tehnilises väljatöötamises, nende värvirikkuses ja mitmekesises esinemises võib leida palju kaunist ja meeli köitvat, mis isegi arenenud maitset võib rahuldada.

Kõige tähtsamaks margikogumise poolt rääkivaks väiteks on aga kahtlemata nende kogumisesemete kestvalt tõusev väärtus. Mida margid üldse väärt võivad olla, sellest annab kõige selgema kujutuse kuulsa koguja Ferrari de la Remotièreri hiiglakogu oksjoni teel müümine Pariisis. Selleks, et korraga müügile tulla, oli kogu liig suur; ta jagati osadesse. Seni on müüdud üks teist osa ja nende eest saadud kokku 21 miljoni franki — üle 420 miljoni marga! Ja marke on veelgi müümata! Toome ülesvõtteid mõnest Ferrari kogust müüdud margist ühes maksetud hinnaga, mis lugejat vast ehk võiks huvitada. Al.

Gestimaa 300 aasta eest.

(Adam Oleariuse teekond.)

G. Tarasjowi ajalooline kirjutus.

Sisesejutus.

1632. a. laius jahtkond Holsteini kaupmehi Perfiaga — tee, millesse viis läbi laialulatuslike Venemaa — kaubanduslike juhteid jolmida. Saatkonnast, kes Moskvas tšaar Mihail Feodorovitšhi juures lepingu üle läbi rääkimas käis, võttis sekretärina ja kaatboma nõurutuna ka osa oma ajal jilmapaiastet iiti — õpetlane ja poeet, mõteteadlane ja keeleteaduse magister Adam Olearius, kes äärmiselt huvitatu ja ajalooliselt tähtsa raamatu „Teekonna kirjeldus Moskviast ja läbi Moskviast Perfiasse ning tagasi“ kirjutas.

See raamat tähtab muuseas ka palju väärtuslikku Gestimaa üle, sest ta autor, kelle teekond läbi tolleaegse Liivi kubermangu viis, kirjeldab väga täpselt ja tähelepanelikult eestlaste elu, kombeid ja viise XVII aastajaal ning annab erapooletu formaalseltuna selge pildi Tallinna, Narva ja Tartu elust.

Raamatu teeb huvitavaks ka veel see, et Olearius, kes mitte halb joonistaja polnud, illustas oma raamatu rea suurepärase piltidega, milles ta kuulsaimatki osa meie mõõdunud aegjargust on jäädvustanud.

Oleariuse raamat kannab originaalsi päälkirjats: „Vermehrte Moskowitische und Perfianische Reisebeschreibung“ ja ilmus juba ta eluajal kures teatris, mis näitab, et see oli jensatsooniline uudis kaugeft ja tundimatust kaubaademaast.

Adam Olearius (Adam Oelshläger, 1599—1671) jaa-mutas juure kuuluse juba oma eluajal. Kaasaegsed nimetasid teda „Holsteini Pliniuselt“ ja „Gottorpi Odüsjeu-

jets“. Mõttetark, matemaatik, astroloog, füüsik, ajaloolane, poeet, joonistaja, orientalist ja parim Perfia keele tundja Euroopas, oli Olearius müübitine tolle aja õpetlane: mitmetilgane ja ka pääliskaubne. Meeleomult oli ta elurõõmus, lõbus ja teravmeelne. Huvitatu on ta tähendaba, et Olearius abiellus Tallinna magistraadimõnitu tütre Katarina Mülleriiga, kellega ta oma teekonnal selle aja mõis ja (müüditjes kundas) tutvunes.

Oleariuse esimene reis.

9. novembril 1633. a. jõitis Sübedisti Holsteini hertsog Ferdinandi saatkond „Fortuna“ nimelisel laeval Moskva tšaar Mihail Feodorovitšhi juure. Saatkond koosnes kuusmeelset, uskavast, kõrgemadest ja õpetatunimast härradest: — Philipp Krusensterni eest Gislebergt: mõlema-õiguslik lihtenitaa, müüditama Rootsi kuningliku kõrguse erilise armuga nimetatud Philipp Krusensterni, alles kuninglik hoovõimust, Narva kantsleritrahv ja Gestimaa ning Ingerimaa lumbia (Ingerimaa) kaubanduse päädirektor, ja härra Detho Brughemani Hamburgist kui ka 34 iititust jahtkonna, kelle hulgas tähtsaima toha omas Olearius.

21. novembri õhtul heitis „Fortuna“ antru Riia all. Kohalik kuberner jaotis jaaditulele tõlla vastu, kuid reitjad ei tahtnud kahtuda seda kahtlust, sest Hans Krabbenhöfti mõrastemaja, milles peatujid, oli jabama läbedal. Järgmitse päeva hommikul said jaaditud „auvõitelt ma-gistraadilt“ kingitust ja nimelt: härtja, mõned lambad, kumu, jäneseid, palju meelinde kui ka mõningad riisu- ja ruffileivad ja waadi reitveini. Saaditub jääd Riiga jaante

ootel mitmets nädalaks, ja alles 15. detsembril liikusid edasi Tartu juudas, kuhu ta 23. detsembril jõudis.

"See linn, — kirjutas Dearius — ajub Eestias või Estlandis, Umbadi (Umajõe) kaldal, keset Liivi kubermangu, ja on püütud ümmarguse kiviümäriaga ning bastionidega, mis nagu majadki manaviisi ehitatud. Warem kuulus ta moskowiitlastele, kes ta Jurjewits ristisid. 1230. a. wallutasid ta festsajed ja tegid linna piiskopi asutohaks. Siin oli piiskopiks herfog Magnus¹⁾ Holsteinist, üraani²⁾ wäimees. 1558. a. wallutas üraani Joan Wasiljewitjch uuesti Tartu. 1582. a. heitis Poola kuningas Stefan linna oma alla, aga kui herfog Karl Südermanlandist Rootsi krooni sai ja poolalatega sõja alustas, siis wõitis ta Tartu.³⁾ Linnas ajub Liivimaa förgem tool eht ülikool ja kuninglik hoowikohus. Ülikool on rajatud härra Johann Skitte, Duderoffi omaniku, endise kuningas Gustaw Adolfs informaatõori ja hoowimeistri, algatusel ja toetusel ning on pühitsetud jõe 15. oktoobril 1632. a.⁴⁾ Johann Skitte poeg Jakob Skitte oli esimene rektor jelles ülikoolis. Üliõpilaste arm polnud meie ajal mitte just suur, kõigest ainult kümme rootslast ja mõned soomlased.⁵⁾

Tartus pühitsetud reikjad jõule ja 29. detsembril jõusid Narwa, kuhu 3. jaanuaril 1634. a. jõuti, peatudes tuntud kohaliku kaupmehel ja brahteripõhaja Jakob von Röllent juures. Saatkond weetis Narwas 22 mädalat ja Rootsi saatkonna ootel, kellega jelsiis pidi edasi sõidetama, elas wäga lõbusasti: — ja mitte ainult ei korraldatud igapäew würlitlike söömingud häade kostitustega ja korraliku maustlaga, kusjuures mitmed tähtsad härrad, kes jageli härrasid saaditud hilastajid, mõnujasti juttu weelid, waid sõideti ka mitmejuugusele tähtsatele piduastustele kui ka kutsuti ja wiidi lõbujoindudele eht jahile."

Muude lõbususte seas, mis nende meeletahutu jets korraldatud, juustab Dearius ka sportlikust juustatamisühikast, mille polkonnit Port korraldanud, ja kirjeldab juusti: "pikad ja laiad, osalt pruukoest, osalt pruust riidetatud, tagumine jagu kannaga sama efsileulatud kui esimene ja mõned neist juuskabest on kuni 3 küünart pikad. Neid kutsutatakse "juustit".⁶⁾ Polkonnit Port andis kaju mõnelede soomlastele oma solbati hulga juurest küntast linna ees alla joita."

Rahitamasti kahandas saatkonna laianalatukseline eluwiis Narwa tagatavast, sest, Dearius oma sõnade järel, lewade lõpupeole "iundisid nii suurt puudust toiduainetest, et nende siseoshtad wenelased pidiid oifima kannu ja lambaid 8 mitli tagant ümbrustonnast."

Jättes Narwa täpsema kirjelduse tagasihõidu teekonnani, pürib Dearius teetond jutustusega, kurdas wenelased oma juurnid austawad: "24. mail, nelipühi laupäewal, läheme "Wene Narwasse" (müüdne Jaanilinn). Kalmistu oli Wene aiahi käis, kes kalmudele ja kalmuiknoidel laotajid tenasit wäljaõnnemeldud kirjud rätid, aga nendele olid asetatud waagnatel külli 3—4 pikka panuwooki wõi prurkat, külli 2—3 kuniwatatud kala ja wärwitud mune. Mõnes neist seisid, teised lamajid põlwebel jamaas, ulufid, lugesid palweid, pöörfid juurne poole küsimisega; kui tuttaw mõdda käis,

1) Magnus — Daani prints, Liivimaa wasjalkuningas; oli Wene wirtsinna Maria Wladimirownaga abielus.

2) Üraani — Joan Hirnus, mis nimi ta Deariusel eespool forduib.

3) Seega oli siis Tartu Deariusel ajal Rootsi linn.

4) S. o. aasta enne Deariusel päralejõudmist.

5) Rootsi esimese ajaloolase, Tartu ülikooli prof. Friedrich Meriuse, teatel olewat Tartu gümnaasiumi ülikoolis ümbernimetamisele alla kirjutanud Gustaw Adolf 30. juunil 1632. a. laagris Rügenbergt all, 4 kuud enne surma. Esmasel "Academia Gustawiana" olemasolu aastal, immatrikuleeritud 84 üliõpilast, 1633. a. — 44. Seega pole siis Deariusel andmed täpped, mida ta jellest mõib oletada, et saatkond oli Tartus jõuluhageajal, kui üliõpilased laiali jõitnud.

6) Suffed.

pöörfid jelle woole, juttelid naerujul, aga kui see ära läts, hakkasid uuesti uluma. Nende seas käis preester kahe teetõruga, juitjetamispanniga, kuhu ta aegajalt rahatuksesi⁷⁾ wistas, ja juitjetas handu, pomjedes mõne jona. Raiked kumardusid ta poole, mõnikord ristid ette lühes, aga tema wibusas nende poole juitjetamispanniga. Kui juitjetaamine⁸⁾ ja palwetamine, mida papp ümberringi wahtides ja iga aukatujeta toimis, oli lõppenud, siis andsid naiked talle juure waskraba, loogid ja armad aga korjajid preestri teemrid endile, andes neist üht-teist meilegi, jatslastele, kes me kõike seda päält waatajume. Meie aga omakorda jagasime nad waestele lastele."

Lõppeks jõudis Rootsi saatkond sinna ja 26. mail ajui teele läbi Gami (Zamburi) kindluse ja Capurga (Koporje) Moskowia jaladuslittudesje piiridesje.

Kagu teada, jaid Brügheman ja Krujus Mihail Feodorowitjchilt nõusoleku Peerja kaupade weots läbi Wenemaa ja müüd, mitte kawa Moskwas peatudes, kiirustajid tagajirnefuga, kuid mitte enam merd mõdda, waid maad mõdda, läbi Prejsimaa, Pommeri, Wöckenburi. Jättes Tallinna kosti päale tellegi härra Heinrich Kösa (Kofen) juure juurema oja oma jaatajist ja irimesiest, jõitis oja jaadituid läbi Keila ja Pärnu Riiga.

Pärnust ei kirjuta Dearius palju. Pärnu on tema sõnade järel wäite linn; tal on hää lojs. Elanikkude päätegevus — wiljaga kauplemine. 1562. a. wõitis nad Rootsi kuningas Erik oma wõimu alla, 1565. a. wallutasid linna poolalad, aga päale neid moskowiitlased, kuid 1617. a. sai ta uuesti rootslastele.⁹⁾

Pärnust jultus Deariusel ja ta jelsiisistega naljakas lugu, mis elukonnate lihtsusest ja kolleaja aruajamisest kõneleb. Wiibides linnas tegid jaadituid wiirjidi päaleluttewale lesjale krahwinnale Magdarena von Tummile, täites ta kui förgeljeiswaga iiftu mastu kõil tähelepõanu- ja austamisõmbod. Omakorda aga ei jäänud krahwinna ka wõlgu ja loqu aja, kui jatslased Pärnust elajid, jaatis neile wõorasemaja hulga toidumõona ja Hispaania meini. Saatkonna lahkhimijel aga keeldus wõorasemaja peremees födgi eest raha wastu wõtmasst, jett "tama förgus krahwinna oletaw murefjenuid pea loqu ülespidamise". Seepärast tingiti talle 20 riigitaalrit, mille eest ta ka tenasiti tänas. Kuid reikjad ei jõudnud weel mitli kauguselegi linnast, kui neid rahaniid peatas, tuues tagasi raha ja teatades peremehel nimel, et kind näiwat talle liig wäike. Et peremeest rahuldada, jaatjid jaadituid talle weel 12 riigitaalrit.

Deariusel teine teetond.

Teine Holsteini saatkond, kellest Dearius jälle jereetawina ja nõunikuna oja wõttis, moodustati weel rikkam ja nõredam. Meile juba tunnud jaaditute — Brüghemani ja Krujusel — saatkond koosnes müüd hulgaft kõige mitmelesjemate folskaalsete waadetega ja ametittega irimesiest. Saatkonna staadi moodustasid hoowikjuurnud, lamakõmad, kammepaashid, arstid, cello- ja wiitalimängijad, õutonna juulukstajad, kokad, pagariid, wõljepad, ühefõnaga kästööliised igalt alalt, tipperid, purjetegijad, lauljad, kellahepad, poifid hõbedad, koerte jaots jne., jne. Nende üldarmust — ühes härrade jaaditutega tegi see 150 inimest — olid tats Tallinnast pärit: kammepaash Berend Koch ja moofetantide poifs Joost Adriaan. Saatkond lahkus Söderst 28. oktoobril 1635. a. ja enne, kui Tallinnani jõudis, elas läbi tats kolebat tormi, mis peaaegu reikjad oletks butanud. Nende laew oli purustatud, inimesjed pääfid juure waewaga eluga ja wiisid oma hapaqshi förgeljaale. Nende kaotused polnud aga õnneks nii suured kui oletks mõinud oodata: hullus waid üks witeft hobusest, teda karmafeti kjaar Mihail Feodorowitjchile kargitujets wiia, ja päale jelle olid ehmunud hobused jalgel alla tallanud ja ära rikkunud suurepäraje

7) Arwawatasti witrufit.

8) Digeufu kirjutes põtetatafse jumalateemistuse ajal jjearatijel pannil witrufit.

9) Stolbowi rahulepingu järele.

kunstiväärusliku tšellomehanismi, mis Persia šahile oli määratud.

Sõrgjaarelt ajusid reitjad juba paatidesse, elasid unesti üle juuri hädasole ja rändusid viimaks 18. novembril Eestis kunda-Malla juures päale 22-nädalalt Baltimerel viibimist. Siin juhtus õnnetute mereõnnetustega weider lugu, mida Olearius järgmiselt kirjeldab:

Maemalt jõudmine taldale ja ei jõudnud veel wälja ronnidagi, kui talupojad tohe wiinapudeli järele haarasid, mille neile häämeelega andsime, kuid liaks wara. Ei jõudnudki veel kraami wälja kasfida ja jeda kuuwale maale mahutada, kui nad pudeliga silaspe jooksid, omatjed ja naaberid kofku kutsusid ja wiina niimõrd ruttu häwitafid, et eme tut aru jaim, nad juba naisie-lastega ümber toomafid, ije wõimatuweni jõobnud, hakafid riidlema ja kiftlema aui, et neid millekski ei wõinud tarwitada. Minutejeks erandiks oli üks neist, kelle riitupamine oli teinud julgets ja usawaks; wähes, et üks meie lootfufuteft oli lahti pääsnud ja ujus kaldalt mere poole, ruttas ta paljana tõrini wette, ujus, waatomata silma pääle, paadi juure ja iõi ta tagasi.

Etades tolm nõdalat kundas, Johann Wiltteri, Oleariuse tulewajae äia, mõhjas, ja kofudes üleelatud wõpustustelt, jõudsfid holsteinlased 2. detsembril 1635. a. täestis õnnelikult Tallinna, kus neid rõõmuõhjetega ja häämeelega wastu wõeti. Nende pääsmise auks peeti kirikutes pidulikke jumalateenistusi ja giimmaajumisi rahwa-tänuawaldus. Saatkond jäi Tallinna herifog Ferdinandi uusi korraldusi ootama ligi kolmeis tuuris. Saaditud ja nende soatjad sõlmisid tuuwusti tähtsamade linlastega ja mõisnikfudega, wõisfid wõõraidki wastu ja käisid häämeelega pidustustel, mis nende auks korraldati. Rohkearwuline teenijastond laifles ja andus igawise pärafi kofihugu häbitegudele ja autustele ning pidas kiftlemisi kofaliffude elanikkudega, kaupmeeste julastega ja todanliku noorrahwaga. Ühe jannaje kiftluse ajal surmati kogemata tepphoobiga pähe omadele appi rutanud jaadit Brughemanni aumõarti kammerteener Jaf Merzi. Ta matufed olid toredad — puusjarki soatfid ijeji magistraadi liitmed, wähi-fad linnaõhondaritud ja kogu saatkond. Ta maeti endisje Niiguliste kiriku juures asuwasje jumuaeda. Eht küll jaaditud ja kofgeski austatud magiftkraadhärrad mõrkufat piidufid leida, kufs kirjutab Olearius, fiiski ei annud teda keegi üles.

Olearius Tallinnaft endast.

Tallinn ajub Estonia würsthtigis, mis jaguneb wiide ringhonda: Harjuma, Wirumaa, Wistagufe, Järwamaa ja Läänemaa (Harrien, Wirland, Allentaten, Werwen ja Wief) — kõit niimõrd wihjatad ja leimarikkad maatõhad, et juba Tallinn üstfi wõib wälja wõbada aritu wuhaf falkiitfi rufit ja taeru. Eestimaal pruulitakse hääd ja tugewat õlut, peetakse wäga hääd tarja, ja fäl leidub palju wähemaid metälpooni ja -linde, arit et wõrveldes Saftamaaga fiin wõib wäheje kulguga toreda wõõraspeo-korraldada: janes maifab kahelja waffel¹¹⁾ (2 krossi), teber 3 krossi ja ka odawamalt.

Tallinna ehitas Daani kuningas Waldemar II 1230. a. ja juurufe, ehituste ming kindlustuste poolest ei jät palju Riiaft maha. Ta kaunistati juba kaua aega tagasi kõrgete mülluride, ümmarguste tornide ja bastioonidega, mille taga-jänfel moskowiitlane¹⁰⁾, kes kaks korda ta pääle langes ja teda tugewasti põmmutas — jäljed on näha lossimüüriil Toimingsi (Tõnis-) mõe juures — tagames tagajärgeta. Niiid kindlustatafje teda weel nõhtem linna makemaatili härra Demjelaiufe ülewaaufjel. Linna kõherdajaks on Teama kõrgus Rootsi kuningas. Tallinn on tähtis kaubalinn, mille oma toreda afjufobaga juftit loodus ije määratud kaubandufe jaots: fuurepärane sadam, tore reid ja need määratud foodustufed, mis Jumal annetanud sellele linnale kaubandufe ja mereõnnetuse ajal.

Suurepärafi ta Tallinn, kofje oma rajamise järele, nii meelitas kaubitsema, et päew-päewalt ta elanikkude arw suurenes, kes tänu kaubitsemisele omandafid määratunaid rikkust; ehitati fuurepärased kirikud, kloostrid, eluhooned, fassaadid, müürid.

¹⁰⁾ Joann Hirnusz.

Niiid (1635. a.) on tänawad piiratud fuurepäraste kwi-majadega ja ta waffimishoonetega (Pachhäuser) järjeft toodamata ja wiidamata kaupade kaufjeks tule eest, aga et fiin iideje kõit on kaubitsemise jaoks ehitatud, fiis lootate Tallinna iideje nii todomaal kui wäljaspool jeda tähtsamaks, aga Wene kaubandufe ja Wene kaupade ladude jaoks jood-samats kaubandusjadamafts Soome lahe ääres.

Teda silastawad jageli kõigi rahwuste ja kofjade lae-wad ja on ta ihes Liivimaa linnade Riia ja Tartuga wastu wõetud enam kui 400 aastat piisunud Hanjalitu. Neeranis loomustiktu Hanja päälinna Lübediga — Tallinn kolmejaja aasta jooksul, enne Liivimaa wemelastega peetud sõdu, pidas Nowgorodiga elawat kauplemist ja omas jofnje autoriteedi, et ilma tema nõu ja nõsolekuta midagi ei teh-tud ja kellelegi ei lubatud Liivimaaft ja üle mere kaubelda Wenenaga. Seepärast Tallinn jai ka enne teist linna ladude- ja kaatadepidanufe õigufed (jus stapulae ja jus sistendi mercatus), mis wiimaks olid kindlitud kalle rohkearwuliste rahulepingutega Rootsi kuningaga ja mõsto-witlaste fuurwõrskte wahel, mis jõmisti 1595. a. Tjowjimis, 1607. a. Wiiburis ja 1617. a. Stolbowis. Tallinna walitse-tafje Lübedi õigufe järele.¹¹⁾ Tallinnas on oma juperintend-ent ja kofistkoorium. Elanitud on Augsburgi iustummi-siufe puht-ewangeeliumiufu pooldajad. Tallinnas on wäga hästi warustatud giimmaajum, millest igal aastal õpetatud õilõpikolajed kas Tartu wõi muudesse õilõoolidesse kahewad. Linna walitsetafje demokraatlikkudel õilõstel giibi, wane-mate ja kaupmeeskonna esitajate (Oberleute) õjawõit. Praegulise ajal on jünditufjeks¹²⁾ doktor Johann Feftring, silmapajlwam õpetatud mees. Suwihel ajal annawad Tal-linnas fuure wõimalufe lõhutjeda fiin-fälil ajettehewad lõbu-fad aiad, mehfad ja muud kofjad jaalutawitjeks. Wiimaste hulgas ajub sadama põhjapõhjes jaos, poole miili kaufufe linnaft, wana lõhutud Põhja Brigitti¹³⁾ kloofter, mille maalujeid wõlwitud kätte ja feinu weel tänapäew¹⁴⁾ wõib näha. Ma nägin, — jattab Olearius, — härra dok-tor Feftringil, minu kallimal jõwal, wanaaegset raamatut, milles põhjalikult on kirjeldatud selle kloostrri rajamine, ehi-tamine kui ka hulkumine. Ta ehitust ajal 1400. a., kui Tal-linna piistopiks oli Johann Olte. Ehitamist algas rikkas kaupmees, nimega Kunz Ewalbert, kes jumalafartufjelt lae-tas ilmalikult elust, astus waimulikfude ordufje ja raiskas poofju raha, wawad ja muret selle kloostrri ehitamifjeks. Wamaaga iühinesid weel kaks rikkast kaupmeest, teda fufuti Kunz Knupper ja Gerlach Krufe; nad astufid fiisje efiti kullajatenä, aga hiljem preeftritena. See oli iühfega nii meeste kui naisie kloofter. Nunnad pühitseti temas 1431. a. pühä-põewal enne jaanipäewa. Härra Gerlach Krufe waliti pooteriks ja waimulikfiks. Suud õilõline tuletahju 1564. a. erawid-päewal (6. piitapäew päraft üleatõuswiispõhi) häwi-tas ja põletas täielikult kloostrri.

¹¹⁾ Üks wanemaist teftaegseft munitõpmaal (linna) jüa-dustest. Tallinna linnaarhiwis on selle kofja 1257. a. per-gament, mis kirjeldab Lübedi õigufe 103 pünkti.

¹²⁾ Balgaline jüaduste õige täitmise üle walwaja, mi-dagi meesaege profumõõri farnalt.

¹³⁾ Oleariuse teateid pühä Brigitti üle wõib täien-dada järgneftega: Pühä Brigitta, rootslane jündimihelt, oli kuningaga nõuufiku tütar ja jemaatori leff. Kogu elu weetis ta rännatufil, tegi imefid ja furi 1373. a. Kuulutati piitaks paawst Bonifatius IX poolt 1391. a. kloostrri pühimise fiisje 1436. a. Tallinna piistop Ughill ja ta kuulus nende harwa-wiibihiliste teftaegseste kloostrite hulka, mida kufutti publica (kahetõhje) wõit mixta (jega) ja oli lahutatud kindla fei-naga kofje jattli. Fratres ja soroses häbitämine jündis ijeawaliste, õnnetate wawalide kaudu, mis iühest kloostriojast teije weeretati. Wjafuufil fuuremesid need wawalid, kuni endasse mahutasid terwe inimeje. Pääle kloostrri häwitust oli keldrifit leitud terwed hummitud laste pääluid ja fuuru-kehi. Nunnade pääratfite ja wendade kapoonile oli õnnel-dud wiis pünakt täppi, Urnastaja haamad arwu järele.

¹⁴⁾ S. o. Oleariuse fiin wiibimise ajal.

Muutkadel ja munnadel, nagu jutuistatud jäs raamatuis, oli isäraline wiis mõista teineteist kõneda, kae- ja jõe- liigutuste waral. Näiteks, kui keegi nimetisjõrmega puutus silma, maadates ülespoole, siis tähendas see: „Kristus“. Sama jõrmega pää puutumine tähendas: „Pihiija“; kaks jõrme pää juure panna tähendas: „Abiis“, nimetisjõrme liide wäiteje jõrmega — „Juua“, wiie jõrme liide — „Wetti“. Neisje häwinenud floostrinõwemetesje armastajid tallinlased minna mee'elohutujeks.“

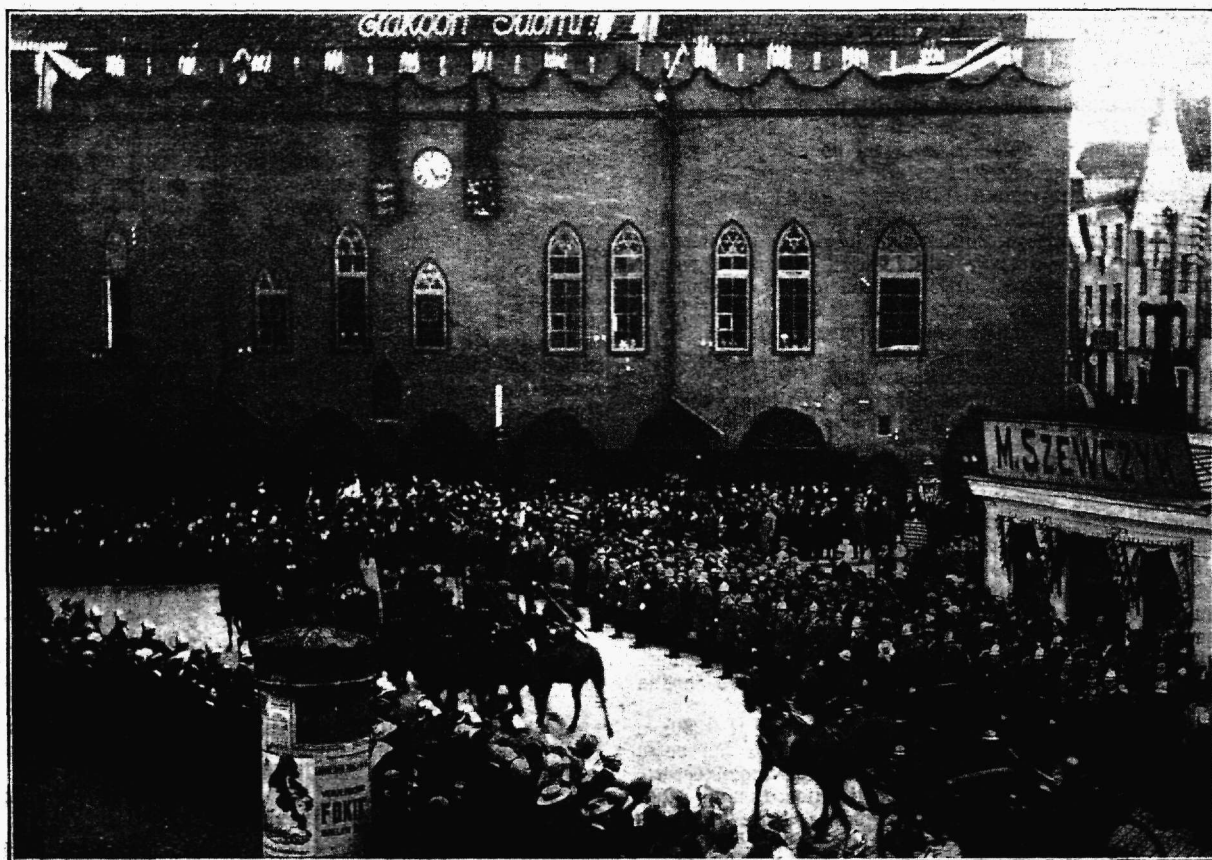
Pinjeldades „Tallinna kodanikkude hääd wahetorda lo- haltu mõisnikujõrmega“ peatus Diearius isäranis põhja- likult tema õiguste ja eesõiguste juures. „Müüklisejus Es- tonias toosneb wabatahtlikkudest mõisnikkudest, kes endisel aastatel äärmiselt julgesti ja mehijelt kõrjusid menelajed sa- gasti, kaades jelle eest suurepärased ja lenad eesõigused mitme-

lugustelt isfiteelt: 1) Daani kuningas Waldemar II-kt, kes neile andis 1215. a. esimejena rüütlisõigused; 2) Rootsi ku- ningas Erik VII-akt 1526. a.; 3) mögawendade ordu ma- gistrielt, Preisi hooimeistrielt ja Liwimaa Teutoni ordu magistrielt.

Simme müüklisejus on wabastatud igajagu kohustusdest, wälja arwatud sõjawäeteenistus. Administratsioon ja kädus- andlus on koondunud landgerichtis (maakohtus), millest 12 mõisnikku — landrati (maandünnikku) oja wõtawad. Ges- istujaks ilnuw alati Rootsi kuninglik kuberner Eestis. Semstwo (maakonna-) kühimustes (pääasjalikkult piiritu- des) määratakse kolm marriichterit (feodaalide kohtunikku). Ka on mõisnikkudel neli hakenrichteriit (haagikohtunikku maakonna poliitsei kühimustes) neljas Estonia maakonnas: Harjumaal, Wirumaal, Järwumaal ja Läänemaal. (Särgneb.)

Soome president Lauri Kristian Relander Eestis.

Foto Akel.

Soome presidendi Eestisse sõit on tänawu kolmas suurem riiklik pidustus. Eriti tähtis on just see viimane, kuna Eesti senine kultuuriline ühistõotamise püüd Soomega nii siin kui sääl juba ammu suurte tulemusteni on jõudnud. Olgu meele tuletatud, et Eestis ammugi mõte omaks on wõetud, et kultuurilistel aladel, kirjanduses, kunstis, rahvateadustes, rahvakunstis enam ei waadata Soome saaduste pääle kui wõõraste saaduste pääle. „Tunda põhjali- kult ja tunda omana“, on põhimõte, mis tärkawas haritlaskonnas juhib kultuurilist koostööd Soomega. Kui Soome uus president nüüd wiibis Eestis riikliku esitajana, on ka sellest küljest tõuswat huwi ja vastastikku koostõo- tamist, huvide ühist jagamist toonitatud. Pilt kujutab hr. Relanderi sõitu raekoja platsile sadamast pääle pärale- jõudmist. Presidendiga ühes tulid Eestisse Soome wäharidusminister prof. E. N. Setälä, välisminister K. G. Idman, wägede ülemjuhataja ooberst L. Malmberg ja mitmed teised riigitegelased.

RIIGIVANEMA KÜLASKÄIGUST LÄTISSE.

Reisiosalise märkusi.

(Pildid lehek. 287.)

Sama pidulikkus, millega vastu võeti Läti vabariigi presidenti Tallinnas veebruarikuus, sai osaks ka Eesti riigivanemale tema vastukülaskäigu puhul Riiga 9.—11. maini.

Mõlema rahva ühise saatuse pärast minevikus ning ühiste väljavaadete tõttu tulevikus tunduvad need suured pidustused liigagi põhjendatult. Neis avaldus ja avaldub ka tulevikus rahva ühine soov käia käsikäes.

Tegeliku tähtsuse omab oleviku koostöö. Kui diplomaadid Tallinnas 1923. a. 1. novembril lepingutele alla kirjutasid, mis pidid reguleerima tekkinud lahkkelisid, siis tähendati õigusega, et see on vormiline töö, sest ei ole teada, mis selle kohta ütleb rahvas.

Seda rahva häält oodati põnevusega, seda enam, et kuuldavale tuli üksikuid arvustavaid märkusi kitsamatest hurviringkondadest. Ja kui siis käesoleva aasta veebruaris, meie iseseisvuse seitsmenda aastapäeva pidustustel, Läti vabariigi president Tschakste rahvahulkade auavalduste osaliseks sai, siis tundus, et see oodatud rahva hääl end hakkab ilmutama. Kuid see oli seda korda ühelt poolt Eesti rahva hääl.

Kõigj tundemärkide järele võis eeldada, et ka Läti rahvas ei hoidu tagasi. 1. nov. lepingute ratifitseerimisest. Seda võis märgata juba sellest, kuidas Lätis tähelepanelikult ja elava osavõtuga jälgiti presidendi siin viibimise pidustusi, kuidas meie iseseisvuse 7. aastapäeva pühitsemisel Riias Eesti lipp Läti oma kõrval lehvib.

Siis tuli riigivanema vastukülaskäik Riiga 9. mail.

Nüüd, kus riigivanema vastuvõtmise pidustused mööda, võib juba kogu maailmale tõendada, et Eesti ja Läti rahvad lõpulikult on ühinenud. 1. nov. lepingud ei ole mitte enam paberilised fraasid, vaid põhjendavad mõlema rahva tõsisel tahtmisel. See selgus juba Eesti riigivanema saabumisel Läti Valka, seda kinnitas iga järgmine peatus teel naaberriigi päälinna, kuna Riias vastuvõtmise pidustuste vaimustus muutus otse kiireldamatuks.

Läti Valgas, Volmaris, Võnnus, Segevoidis — igal pool taheti riigivanemat uputada lilledesse, igal pool muusika, tuhanded lipud, rahvameri. Jaamahoone üleni vanikutes ja lippudes. Perronile üles säetud auvahid ja spaleerid ohvitseridest. Nende ees Läti vabariigi president Tschakste, pääminister Zelmirsh, välisminister Meierovic, edasi korraldatud ridades ministrite nõukogu, diplomaatlik korpus, kõrgemad sõjaväelased.

Vaiguni uksest astub perroomile Eesti riigivanem J. Jaakson. Kõlavad orkestrihelid, suurtüki-aupaugud. Riigivanema juure astub Läti president ja surub tervituseks kätt. See on liigutav silmapilk, kus kaks riigipääd üksteisel soojalt ja südamliselt kätt suruvad. Ohus keerlevad lennukid. Läti presidendi ja valitsuse

liigete saatel sammub riigivanem arvahtide ridade vahelt läbi jaamaesisele. Siin on üles säetud organisatsioonid, üliõpilased, koolid, skouidid lippudega, millele lõppu ei näe tulevat. Riigivanem ütleb siit oma tervituse Läti kodanikkudele. Selle järele igalt poolt elaguhiüded, kuni riigivanem ühes presidendiga autol lahku. Teel koolilapsed lilled ja lippudega, lossis vastuvõtmine lauluga.

Ja nii kestis see kolm päeva, hommikust hilja õhtuni. Riigivanema auks korraldatud rautidel ja püüdel peetud kõnedest hoovas vägev sõprustunnete avaldus. Väliselt pakkus linn jumalikku pilti, iseäranis õhtuti, kui elektrid ja tuled põlema süüdati. Ei olnud ühtki suuremat valitsushoonet, mis poleks dekoreeritud olnud rohelisega ja tuledega. Kilomeetrite pikkuselt oli tänavate kõnniteedele asetatud loitvaid tulekausi. See kõik pakkus haruldast vaatepilti õiges pimeduses.

Kui siia juure arvata veel massilisi manifestatsioone, mis korraldati organisatsioonide, üliõpilaste ja koolide poolt laupäeva õhtul ja pühapäeval presidendi lossi juures, siis jäi vist küll igal osavõtjal mulje, et keegi endale poleks võimud kujutleda ilusamat vastuvõttu kui see riigivanemale naaberriiva poolt Lätis osaks sai.

Selle südamliku vastuvõtuga kinnitasid Läti rahva kõik ühiskondlikud kihid, et nemad oma naabritega vastu tahavad minna ühiste raskustele, ühiste rõõmudele. Kõigest südamest hüüame „Lai dsihwo Latwija“.

A. Grünthal.

Uus element üles leitud.

Kõik algained või elemendid on teatavasti reastatud elementide perioodilises süsteemis, mida tema kokkusaadja Vene teadlane Mendelejevi järele ka Mendelejevi tabeliks nimetatakse. See tabel seisab koos vertikaalsest ridadest või gruppidest, kus üksteise alla on paigutatud algained, millel on tuntav keemiline sugulus. Elemendid säeti üksteise alla nende aatomikaaku järele. Röntgeni kiirtega elemente uurides selgus aga, et algained iseloomustab aatominumber rohkem kui aatomikaal.

Aastate jooksul on lisaks endistele veel mitu uut elementi üles leitud, kuid siiski oli elementide perioodilises süsteemis 6 tühja kohta. „Tühjaks kohaks“ nimetatakse teatud vahet tabelis tuntud elementide vahel, kus peaks asuma mõni element, mida aga seni veel pole üles leitud.

Erilist tähelepanu äratas tabelis tühi koht, mis märgitud numbriga 72. Sääli pidi asuma element, mis oleks keemiliselt lähedalt sugulane element tsirkooniumile. Mitmed Daani õpetlased algasid möödunud aas-

tal uurimist, mille tagajärjeks oli uue algaine ülesleidmine.

Uurides tsirkooniumi sisaldavat ärtsi, leidsidki õpetlased üles uue elemendi, mingisuguse metalli, mis keemiliselt sugulane tsirkooniumiga. Daani päälina Kopenhaageni auks, kus leidus tehiti, pandi uuele algainele nimeks Kopenhaageni ladinakeelne nimi — hafnium.

Uus algaine töötab tulevikus väga suure tähtsuse omandada, kuna seda leidub võrdlemisi suurel määral. Nimelt moodustab hafniumi hulk seniste uurimuste põhjal 0,001 (üks tuhandik) protsenti kogu maakera koore koosseisust. Kui arvesse võtta, et metall niklit, mis praegu tehnikas laialdase kasutamise leidnud, maailmas ainult 0,005 protsenti maakera aimest leidub, siis selgub et hafniumi on tervelt viis korda rohkem. Praegu ei ole hafniumi omadused veel läbi uuritud, kuid seniste katsete järele otsustades omab ta sulatamis suure tähtsuse.

Ühenduses hafniumi ülesleidmisega kujunes välja uus meetod ainete arvulise analüüsi tegemiseks, mida toimetatakse Röntgeni kiirte abil ilma, et seejuures keemilisi aineid kasutataks, nagu see enne oli tarvitusel. Uus meetod võimaldab palju täpsema väljaarvamise kui endine.

Mispärast inglane ei varasta.

Kusagil maal ei või oma varandust nii lahtiselt seisma jätta kui Inglismaal. Sisemaa raudteedel on harilik nähtus, et reisijad mahutavad oma bagaashi registreerimata ühisesse vaguni, kust lõpujaamas igauks oma võtab. Kuigi ei ole järelevalvet, on vargusjuhtumised maal väga harvad. Suurtes linnades on vargused sagedasemad, kuid ka siin langeb suur protsent väljamaalt sissesõitnud varaste peäle.

Arvatakse, et Inglismaa valjud säädused on varguste vähenemiseks kaasa mõjunud. Kusagil maal ei olnud endisel ajal nii palju kuritegusid, mille eest karistati surmanuhtlusega, kui Inglismaal. Varastas keegi kauplusest mõne asja, raius naabri metsast puu maha või püüdis kinni jänese, siis oli sest küllalt, et sattuda tinnuka kätte. Veel 1860. aastal karistati $\frac{1}{3}$ kuritegudest surmanuhtlusega.

Möödunud aastasaja algul pehmenesid nuhtlussäädused kuulsate juristide Benthami ja Bekarni mõjul. 1823. aastal oli surmanuhtlus veel pea ainuke karistabiniõu, 1837. a. karistati surmaga ka võltsimist.

Alles peale 1861. aastat määrati „kõrgem karistuse määr“, s. o. surmanuhtlus, veel ainult nelja suurema kuriteo nimelt: tule süütamise, maal ja merel vägivaldaga röövimise, äraandmise ja tappmise eest.

Aastasade jooksul sissekasvanud hirm sääduse ees avaldub ka nüüdki veel varguste vähesuses.

—ste.

Maailma kliima kõikumine.

Viimased nähtused ilmastikus on äratanud nii rahva keskel kui ka õpetlaste hulgas erilist tähelepanu ja huvi. Kliima kõikumised ja muudatused, mis ka meilgi on ennenägemata suured ja normaalsoludest palju lahku lähevad, näitavad, et loodus mingisugust kriisi üle elab, mingisugust teravat kõrvalolekaldumist tema harilikust käigust.

Alates käesoleva aastasaja 30 aastatega, on peaaegu kogu maailmal olnud suuremaid maaväriseid, mis ette tulid isegi neis kohtades, kus sarnast nähtust ennem ilalgi ei ole märgatud, nimelt Venemaal möödunud aasta suvel. Muidugi on kõigil meeles hiljutine kohtuv maaväriseine Jaapanis.

Samuti teame ebaharilikudest veeuputustest, mis viimaste aastate vältusel Euroopas ja Ameerikas ette tulnud.

Normaalseisukorrast on välja läinud ka õhuteemperatuur. Meie mäletame enneolematut kuumust läinud aasta suvel Ameerikas, mil paljudes ettevõtetes tuli töö

lõpetada, inimeste ja loomade juures päikesepistete läbi palju surmajuhtumisi ette tuli ja inimeste jahutamiseks tänavaile vett tuli lasta.

Edelas oli 1924. a. suvi võrdlemisi madala temperatuuriga ja suurte sadudega. Meil on erakorraliselt hiline ja pehme talv, kuna Kaukaasias enneolematult suured külmad ja sajud. Kõik see räägib sest, et kliima on praegu normaalseisukorrast väljas.

Kuidas vaatab teadus nende nähtuste peäle?

Praegusaja teadus on jõudnud otsusele, et meile lähedal oleva kolme aastatuhande vältel, s. o. inimkonna elu ajaloolises perioodis, maakera kliima ei muutunud. Kuid on olemas enam-vähem teravaid kõikumisi, mis teatud vaheaegade järele perioodiliselt sünnivad.

Prof. E. Brückner tuli juba mõne aja eest otsusele, et tugevad kliima kõikumised maakeral keskmiselt iga 35 ja poole aasta järele korduvad. Selle perioodi vältel vahelduvad kaks aegiarvu: külm-niske ja soe-kuiv. 35 $\frac{1}{2}$ aastast vaheaega ei loeta siiski täpseks, vaid kõikumised sünnivad 20 ja 50 aastate ümber.

Brückner ei ühenda neid kliima kõikumisi päikeseplekkidega, mis iga 11 aasta järele ilmuvad. Ta tähendab, et selle perioodilise muutuse põhjused on tundmatud.

Tähelepanekud kinnitavad, et kliima muutuse maksimumid tulevad igaal aastasajal: 1) suurem jagu kolmekümnendaal aastatel; 2) seitsmekümnendate aastate algul kuni kaheksakümnendate aastate pooleni; 3) kõigil üheksakümnendaal aastatel kuni uue aastasaja alguseni.

Nende kliimaatiliste kõikumiste kaasnähtusteks olid muudatused taime- ja loomariigis. Eelajaloolistel aegadel sündisid neil aegadel suureviisilised rahvastereändamised paremate sööda- ja jahimaade otsimiseks.

Meie elame praegu 20. aastasaja kolmekümnendate aastate keskel ja elame üle kliima muutuse järjekorralist maksimumi, kuid võib olla, et alles läheneame sellele.

—ste.

Mispärast inimene alati paremat kätt läheb?

Politseiiline ettekirjutus, et jalakäijad alati paremat kätt peavad minema, pole mitte meelega antud, vaid vastab just enamajao inimeste harjumustele. Milleni vastupidine korraldus viib, on näha mõni aasta tagasi Viinis antud liikumiskorraldusest, kus jalakäijad paremat kätt pidid käima. Korraldus pidi varsti kui läbi viimatu kõrvale heidetama. Huvitavaid tähelepanekuid tegi füsioloogia prof. Abderhalden Hales parempoolse eelistamises. Tema instituuti viivad esiti paar aastet väikese platsini, kust paremale ja pahemale kaks täiesti sümmeetrilist ning ühesugust treppi üles lähevad. Abderhalden märkas, et ümmarguselt 90% instituudi külastajast paremat treppi ja ümmarguselt 10% pahemat treppi tarvitasid. Kuid treppidest allatuliijate (mis jõupingutust ei tarvitanud) protsenti oli ühesugune nii paremal kui pahemal pool. Sarnast parempoolse eelistamist võib sellega seletada, et enamajago inimestel parem käsi pikem ja tugevam on kui pahem (5000 soldatit oli ühel korpusel 75% neid, kel parem käsi pikem) ning vastuoksa — pahem jalg pikem ja tugevam kui parem. Parema käe tugevama vibutamisega kaldub keha tahtmata paremale poole, kusjuures rohkem arenenud pahema jala etteseadmisel see suun aina suureneb. Nii selgub ka, kui inimene avarat välja mööda sihipunkti otsesjoones tahab edasi minna, et ta paremale poole kaldub. See tõsiasi on juba nii mitmelegi, kes kõrbes või rohelaanes uduga eksinud, saatuslikuks saanud.

Kauguse-tajumine.

„Manch. Guard.“ kaastööline käsitab oma artiklis „Teletseptsioon ehk kauguse-tajumine“ loomade aistimistaju, mis uurijaid juba kauemat aega huvitab. Muu seas kõneleb ta ka, et nahkhiir kõva keha ilma seda nägemata, kuulmata, haistmata või selle vastu puutumata tajuda võib. Et nahkhiirel kuues meel, aist, öeldakse olevat, on paljudele sama uus, kui katsed seda võimet teisel teel seletada, — jätkab ta. — Võib olla kutsub õhuliikumine, mis lendamisest tekib, mingi tunduva tagasilaine esile, millest siis nahkhiir takistuse lähedust taipab ning refleksiivselt selle järele talitab. Nahkhiired, kes ruttu lendavad, nagu näit. noctulae'd, pööravad lennus tihtipäält kas kaares või äärlise käändega ümber — vist seepärast, et nad mõnd putukat mõnes muus kohas kas nägid, kuulsid või selle külge puutusid. Oletame, et nahkhiir putukat kuulda võib, kuigi see ka meetritekaugusel. Kuid aga kas see ka harilik heli on, mida ta kuuleb? Kas mitte ei peitu nahkhiire päakeses veel üks meelorgaan, mis selle putuka ebamäärase heli ütleme umbes kui raadiovastuvõtteaparaat kinni püüab? Paljudel nahkhiireseltsidel, näit. vampiiridel (Põhja-Aafrikas), on iseäralised kortitud näod, mis kas paljad või karvadega kaetud. Oletatakse need meelorgaanid olevat, kuid kuidas nad tegutsevad — pole teada. Teiste imetajate loomade, eriti röövlomade, vurrukarvad ehk vibrissae'd olevat neile teatud katsesarvedeks, ning neil võib ka see otstarve olla. Huvitav on muuseas ka „cat's whiskers“ (kassivurrude) nimetus traadita telegraafis. Võib olla aga ei tarvita kass vurre oma öösisel saagi järele hüljimisega mitte katsekarvadena, vaid saaki ei nähes ega kuuldes tajub nende läbi hiire olemasolu „traadita“ teel. Öeldakse, et kass, kel vurrud lõigatud, enam hiiri ei saa püüda — ehk küll hiir kunagi ei oota, kuni kass teda vurrudega puudutab. Skagerraki lahingu ajal olid fasaanid, kes 300—400 miili lahinguplatsist kaugel asusid, suures ärevuses. Nad muidugi ei kuulnud sinna maale kahuritemürinat, küll aga tundsid õhulainet, mis nendeni ulatus. Kui oletada, et loomad üksksteisele õhu kaudu teateid võivad anda, siis on sellega üks uurijaid valdav küsimus enam-vähem lahendatud. Näit. vaadeldagu lindude rändamist, kuidas lind teed leiab. Kui ta võiks teatud märke — lähetsime liig kaugele, kui ütleksime: juhatusi — anda, siis võiks vilunud teejuht teadmatagi tervet karja juhtida. Et linnud häälitsevad, kui nad rännakut algavad, on teada, aga kui kaugele neid häälitsevi kuulda või tajuda võib, ei tea me. Kohatajust, võimest teed, kodu leida, on lihtne aru saada, kui lind juhatusi tähele paneks.

Ka võiks sipelgast ning ta tegutsemisest rohkem aru saada, kui oletada, et ta oma traadita vastuvõtteaparaati alati endaga kannab. Pimedate sipelgate tajumist seletatakse terava haistmisorgaani väljaarenemisega, kuid pole tõeks tehtud, et ta katsesarved nimelt haistmisorgaane peidavad. Võib olla on need ta antennid. Kui Fabre omal ajal õõliblikatega katseid tegi,

mil kombel emased isaseid juure meelitavad, siis arvas ta selle inimesele tundumata lõhna abil sündivat. Traadita võnkumise idee heitis ta hoopis kõrvale, kuid talle ei läinud korda küsimust selgitada ning võib väga võimalik olla, et isegi leidlikul Fabre'il õigus polnud.

Need kõik on aga vaid oletused. Kuid siiski — hilja aja eest ei teatud veel midagi raadiost ja ta mõjust — võib olla aga, et loomad ammu juba neid meile seni tundmatuid jõude tarvitavad.

Jalutu ja pime kerjus. Täna on mul keegliõhtu. Teil ei ole tarvis minu järele tulla; käru jätan ma paudimajja ja jooksen jalgsi koju.

Tallinna Aktsiapank.

Tallinna Aktsiapank kutsuti ellu 1921. aastal kui 1897. aastal asutatud Eestimaa Vastastikku Krediit-Ühiseuse järeltulija, kusjuures nimetatud ühiseuse aktivad ja passivad tema poolt üle võeti. Pank oskas endale raske ajal, mis sõjale järgnes, laiemates klientide ringides mitte ainult usaldust võita, vaid ka uusi kliente leida ning endale võita tähelepanuväärilise koha meie isamaa majanduslikus elus. Septembrikuus 1923. aastal kolis tema oma panga nõutele vastavalt ümberehitatud majja Vene tänaval nr. 8. Seeläbi sattus pank linna ärielu keskohta, missugune asjaolu panga läbikäigu päale hääd mõju avaldas. Käesoleval aastal on kavatsus aktsiakapitali kuni Em. 50.000.000 kõrgendada. Panga lähemad suhted Riia Internatsionaal pangaga Riias on teda Läti-maa parimate klientidega läbikäimisse viinud ning võib seeläbi Aktsiapank mõlemate riikide majanduslikus elus saada tähtsaks faktoriks.

Sisemaal on pank oma tähelepanu juhtinud valuutaoperatsioonide ning ekspordikaubanduse toetamise päle ja on tal käesoleval ajal korrespondendid kõigis Euroopa päälinnades ning ka Põhja-Ameerika Ühisriikides, nii et tal on võimalik kõiki pangaoperatsioone kõige rutulise-malt ja takistuse-ta täita.

Vene kunstniku Licabé scharsh.

Suri ära!

Kirjavastused.

K. E. Tartu: „Vaene Tonietta“. — V. K. Võrus: Päättükk „Candide'ist“. — M. R. „damaine legend“. — Erk: „Iimatra kättemaks“. Jäävad tarvitamata. Tõlgete valik pole küllalt õnnestunud.

A. R. Tartu: Jutt „Metsamajas“. — G. E. „Tuuleel“. — Ebamäärased ja stiililiselt nõrgad. Ei saa tarvitada.

A. L. Tallinn: 2 luuletust. — A. T. Valk: „Maiõõ“. — K. E-nn. Kogu luuletusi. — E. T. Tallinn: 4 luule-

tust. — A. O. Otepää: „Õine melankoolia“. — K. A. Tartu: 5 luuletust. — Ei lähe. On nõrgad.

R. R-nn. Tartu: „Kultuur ja Eesti“. Ei saa siiski tarvitada, kuna küsimus ühekülgsest ja kitsalt põhjendatud tundub.

V. H. Mustvee. Seekordne saadeti nõrk. Ei ilmu.

A. J. „Elu“. Vananenud asi. Ei lähe. „Õhu sammas“. Samuti mitte „Aole“.

— „Kevadvesi“. Jutustuse puuduseks on tema ilukõnelik toon, lüüriiline ja natuke venitatad. Ei saa tarvitada.

A. Ego. Teie algupärandid tarvitavad põhjalikumat läbitöötamist.

MALE.

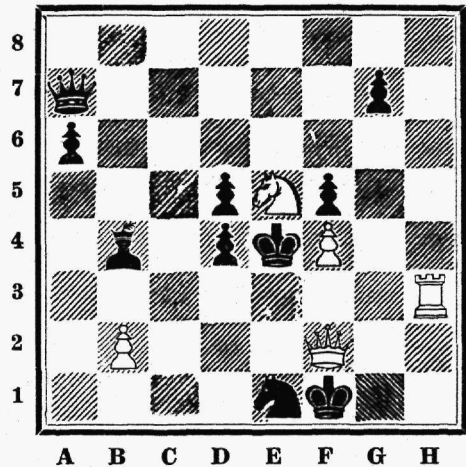
Ülesanne nr. 3. (46).

A. Veismann, Porkuni.

Esitrukk.

Must: K e4; L a7; O b4; R e1; E a6, d4, d5, f5 ja g7 (9).

Must.

Valge.

Valge: K f1; L f2; V h3; R e5; E b2 ja f4 (6).
Kadu (matt) 2 käiguga.

Vastutav toimetaja G. E. Luiga.

Tegev toimetaja E. Raudsepp.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Kõiksugu pudukaupa suures väljavalikus.

Daamidele: moodsaid käsikotte, koetud jakke, sukki, kindaid, kamme, kääre, pitse, dress-rips-kummi ja siidipaelu, koerarihmud j. n. e.

Härradele: kraesid, maniskaid, kaelasidemeid, salle, sokke, taskukamme, nuge, puse, portmonneesid, keppe, reisikohvreid, seljakotte j. n. e. j. n. e. soovitab odavalt

A. BRANDMANN'i pudukaupl.
Harju tän. nr. 36 Harju tän. nr. 36

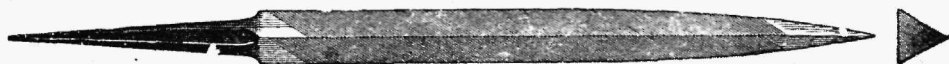
*Schokolaadi-
kompvekki- ja
biskviiditehas*

A. Brandmann

TALLINNAS
V. Tartu mnt. 46
Kõneleaa 15-94.

TALLINNA
WIILI WABRIK

Asutatud 1873. a. **TALLINN, WANA POSTI TÄN · Nr.11 · TEL·12-78**   Telegr. aadr.: TRUST—TALLINN

Tallinna viilivabrik on ainuke täielik ja uute tehniliste abinõudega töötav viilitööstus Eestis. Ladus on meil alati suur väljavalik igasuguseid

oma- ja väljamaa viile ja raspleid.

Pääle selle on meil ladus alati saadaval: Rootsi smürgelkäiu, Rootsi ja Inglise gatter-, kreis-, metsa- ja muid saagisid, Rootsi (E. J. Berg) hõövliraudu, puupeitleid, tange, kingsepa nuge, viilipäid, puust ja papist, spiraal- ja koonuspuure j. n. e.

Säälsamas vanade viilide ja rasplite ülesraiumine või vahetamine valmis ümberraiutute vastu.

Tallinna
Linnapank

Tallinnas, Mundi tän. nr. 2.

TELEFONID: Juhatus 19-30. Ariruum: 3-13. Aida t. 7-48.

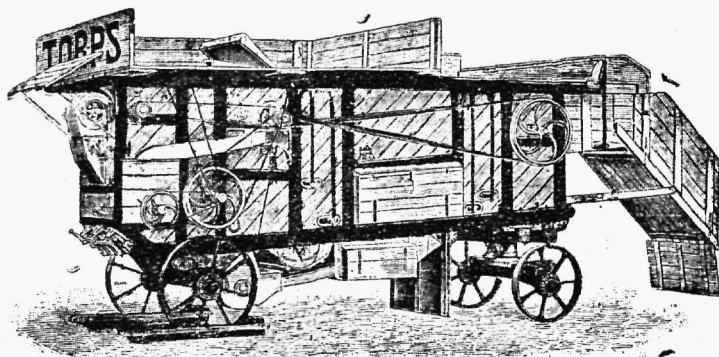
Võtab raha hoiule ja maksab 7¹/₂—12¹/₂ %/o aastas.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone sise- ja väljamaal.

Võtab kaupu hoiule oma aitadesse sadamas ja kesklinnas ja annab nende vastu laene.

R. WOLF'i

rehepeksu- garnituurid

on meie maa nõuetele vastavalt ehitatud.

Alaline suur ladu
põllutöö- ja kõiksugu teisi masinaid, kaevupumpasid ja -torusid
soovitab odavate hindadega

Tallinn, Estonia
pulestee nr. 19

A/S. V. SCHNEIDER & Ko.

Telefon nr. nr.: 4-01,
4-02, 18-42 ja 26-34

TALLINNA MASINA- ja KAALUVABRIK

„VEGA“

Vilmsi (end. Riisenkampfi) tän. 56, kõnetr. 19-15

Valmistab:

Lauakaalusid

5—25 klg.

Kaalusid 1:10,

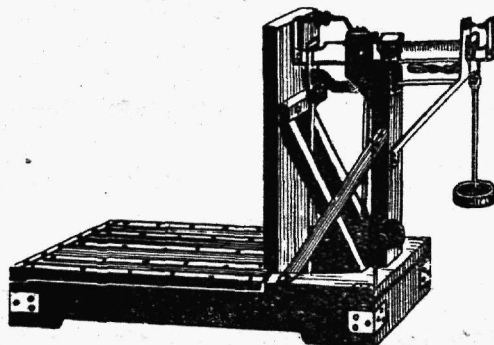
1:40, 1:100; liikuva
vihiga 5—100 pd.

Piimakaalusid

100—250 liitr.

Vihte

naeltes ja kilogram-
mides. Väikesi vihte
solot ja grammides

Kõik kaalud lastakse
müügile ainult tem-
beldatult Eesti proo-
vikojas.

Turbahunte
aluspõhaturba jaoks,
käsitsi ja masina-
jõuga.

Käsikärsusid

Kõiksuguseid
metallitöid ja
masinaparandusi

Põllumajandusline Keskühisus
Estonia

TALLINN,

Jaani tän. nr. 6. Telefon 8-55.

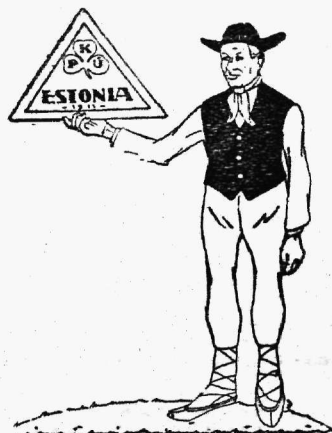
Telegrammide aadress: ZENTRESTONIA.

**Ainus ühistegeline põllu-, karja- ja linnukasvatuse
saaduste väljaveo keskäri Eestis.**

Eksporteerib:

**võid,
mune,
linde,
elusloomi,
sigu j. n. e.**

ja maksab kõrgemat päevahinda.

O.-ü. Estonia
eksporttapamajad

TALLINNAS, Lasnamäel. Telefon 29-53.

Pääkontor:

TALLINN, Jaani tän. nr. 6. Telefon 20-94.

Telegrammide aadress: EXPORTTAPAMAJAD.

Ostab:

elussigu.

Eksporteerib:

baconi,

suitsuliha ja

vorste.

Äri silt.

SINGER

Õmblusmasinaid.
Õmblusmasinate
elektrimootoreid.
Singer õmbluslampe.
Elektri tiib-
ventilaatoreid.

Müük ka järelmaksuga.

Ostjatele õpetatakse maksuta kunst-
väljaõmblemist. Oma vabriku kaup-
lused kõigis linnades.

Komisjonagendid üle maa.

UNION

*Jalanõud
on nagu valatud
jalga*

Rätsepaäri Max Johanson

Tallinn, Lühikejalg nr. 6, kõnetr. 39-89.

Et vastu tulla tellijate nõuetele, olen käesolevaks hooajaks oma riidetagavara rikkalikult täiendanud kõige kuulsamate ja üle ilma tuntud Inglise firmade riie-
tega, samuti ka tuntud häduses voodri-
riidega ning muu manusega, mis või-
maldab mulle oma tellijate kõige nõud-
likumaid soove ajakohaselt täita.

Kõige austusega

M. Johanson.

Soovitame publikule elegantseid, hästi tualettidega sobivaid **lakk-, siid-, brokaatkingi**, samuti kõiki teisi **jalanõusid**.

Valik suurejooneline. Hinnad võistlemata odavad.

Köösel ja Kötsi.

Müürivahe 1. 9 ja Vana Kalamaja 1. 26.
Oma tööstus.

Paul Michelson

Välke Karja 1. nr. 6, Tallinnas.

Soovitab igasugu
kübaraid ja mütse
meestele, lastele ja koolilastele.

Hinnad odavad.

**Kasukaid võetakse
suveks hoiule,
et kolde eest kaitsta.**

NOORSOOKIRJANDUS:

- Mark Twain. **Prints ja kerjus.** Piltidega. Tõlk. A. Oras. 130 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. I lugu.** Lääkiv järv. 135 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. II lugu.** Kullisilm. 140 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. III lugu.** Maagua, äraandlik huroon. 130 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. IV lugu.** Unkas, Väle hirv. 180 mk.
- Gizyk, Paul v. **Omaval jõul edasi.** Karakteri kasvatustik. Tõlge. 150 mk.
- J. Oro. **Taeval-Kääbus.** Muinasjuti-brosch. 30 m.
- Mamin-Sibirjak. **Talvituspaik Studjoonõil.** Jutt. 30 mk.
- Herczeg, F. **Gyurka ja Sandor.** Ungari uudisjutt. 125 mk.
- Swen Hedin. **Polaarsõidud.** H. Valma tõlge. I osa. 60 mk.
- Swen Hedin. **Polaarsõidud.** II osa. 80 mk.
- Hörstel, W. **Lõunapäikese maalt.** Itaalia muinasjutud. 50 mk.
- Frithjof.** Norra rahvaeepos. 75 mk.
- Asgard. Skandinaavia muinaseepos.** 50 m.
- Sophie Reinheimer. **Kirjud lilled.** Eesti noorsoole muinasloomelised jutustused. 75 mk.

NOORTE KIRJANDUS:

- Fr. R. Krentzwald. **Eesti rahva ennemuistised jutud.** Illustr. A. Roosileht. 180 mk.
- K. E. Sõõt. **Lapsepõlve Kungla.** Lood ja lallitused lastele. 130 mk.
- Z. Topelius. **Kolm muinasjuttu lastele.** Soome keelest M. Nurmik. 50 mk.
- Oro, J. **Iili ja pisi-täts.** Muinasjutt. 50 mk.
- Anni Svan. **Jänes Vemmalsääre juhtumised.** 80 mk.
- Wilhelm Busch. **Vallatused ja riukad.** Pildiraamat. 160 mk.
- N. Päts. **Kaks venda.** Muinasjutt lastele. Värvipildi album. Ed. Kana ja H. Ein'i piltidega. 280 mk.
- K. A. Hindrey. **Jaunart Jauram.** Pildiraamat. 70 mk.
- K. A. Hindrey. **Jaunart Jaurami jõngermannid.** Pildiraamat. 65 mk.
- K. A. Hindrey. **Jõngermannide jandid.** Pildiraamat. 60 mk.
- Dr. H. Hoffmann. **Kahupea Kaarel.** Pildiraamat. 140 mk.

TÖLKEROMAANID:

- Ed. R. Burroughs. **Ahvide kasvandik.** 200 mk.
- " **Tarzani tagasitulek.** 180 mk.
- " **Tarzani metsikud sõbrad.** 160 mk.
- Ed. R. Burroughs. **Marsi printsess.** Fantast. romaan. 170 mk.
- Ed. R. Burroughs. **Marsi sõjajumal.** Fantast. romaan. 150 mk.
- Victor Bridges. **Keemik Lyndoni saladuslik leidus.** 300 mk.
- Jack London. **Loitev Koit.** Romaan Ameerika kullamailt. 200 mk.
- A. Rambaud. **Cäsari sõrmus.** Ajalooline romaan. 170 mk.
- C. H. & A. M. Williamson. **Ajaloo saladus.** Põnevusromaan. 250 mk.
- Anny Wothe. **Pisarate maa.** Romaan. 130 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. 160 mk.
- Clark Russell. **Malailaste laev.** Romaan. Inglise keelest 150 mk.
- R. Aug. Freeman. **Julge mäng.** Kriminaalromaan. 80 mk.
- F. Grass. **Punased lõunast.** Romaan. 60 mk.

Saadaval pääladus

T. E. K.-Ü. „PÄEVALEHE“ RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALI KAUPLUSES

JAANI TÄN. NR. 6, KREDIIT PANGA-MAJAS

ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes ning paremates raamatukauplustes.

„AGU“

kirjanduse-, kunsti- ja kultuursisuline perekondlik pildiajakiri jõudis käesoleval aast. 3. aastakäiku, ilmudes iga 2 nädala tagant mitmei muudetud ja uuendatud kujul.

„AGU“ sisaldab valitud oma- ja väljamaa ilukirjandust: jutte, luuletusi, artikleid ja vesteid. Toob reproduktsioone kunstiuudistest.

„AGU“ toob kirjutusi ja pilte Eesti kultuurelu sündmustest.

„AGU“ jälgib väljamaa sündmusi sõnas ja pildis. Piltide elavuse, mitmekesisuse ja rohkuse pääle pannakse rõhku.

3-da numbriga algas Chesterioni huvitav kriminaalromaan „**Mees, kes oli neljapäev**“. Selle juhtumisriikka romaani voo-

ruseks on, et ta on põnev ja ühtlasi suure kunstiväärtusega teos.

„AGU“ perekonna-lehena toob võimalikult igas numbris kindlad osakonnad, nagu: teatri, muusika ja kirjanduse-kunsti ringvaated; käsitöö ja moe, spordi, male, nalja ja «mitmesugust» osakonnad.

„AGU“ loodab anda võivat igä numbriga rikkalikku, huvitavat, mitmekesist, kuid väärtuslikku lugemist ja vaateid. Tal on laialdane ja tuntud kaastöölise ringkond.

„AO“ tellimise hind

1 kuu pääle	80 marka
3 „ „	240 „
6 „ „	460 „
12 „ „	900 „

Üksiku numbrı hind 40 mrk.

Kuulutuste hind:

1 lehekülg	4000 marka.
1/2 „	2000 „
1/4 „	1000 „
1/16 „	250 „
Esimese kaane sisekülg	6000 „
Viimase kaane väliskülg	8000 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Pääle selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu. Kirjade address: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.